De brug-functionaris op school

Handreiking voor po, s(b)o en v(s)o

SOS bij kinder-armoede
Signaleren Ondersteunen Stimuleren

Colofon

Oktober 2026

Auteurs
Annelies Kassenberg (Hanze)
Mariëtte Lusse (Hogeschool Rotterdam)

Adviesraad

Gemeente Groningen	Mariëlle Reneman
Hanze	Kirsten Foumani-Luijendijk
Jeugdeducatiefonds	Hans Spekman en Melissa Gerth
Ministerie van OCW	Patty Huijbers
Nederlands Jeugdinstituut	Chaja Deen en Ellen Donkers
Oberon	Leonie Middelbeek en Michiel van der Grinten
Sterk uit Armoede	Lilith Smidts-Lefever

Dank
Veel dank aan de brugfunctionarissen, leraren en schooldirecteuren, de scholencontact-personen van het Jeugdeducatiefonds, ervaringsdeskundigen op het gebied van armoede en sociale uitsluiting, experts en beleidsmedewerkers van gemeenten, voor het delen van hun kennis en ervaring voor deze handreiking. Ook veel dank aan de leden van de adviesraad en alle anderen die kritisch hebben meegelezen met de hele handreiking.

Fotobronnen
Boven het maaiveld fotografie, Nadine van den Berg: p. 72. Elroy Gramsbergen: p. 13, 27, 32, 49. Gelijke Kansen Alliantie: p. 6. Gemma van der Aa: p. 4, 8, 20, 22, 24, 35, 52, 68. Istock: p. 53. Jeugdeducatiefonds: p. 7. Peter van Kooten: p. 45, 62. Sharon Lawson: p. 71. Shutterstock: p. 61. Coverfoto en foto op p. 40 zijn gegenereerd door ChatGPT.

Gebruik materiaal
Deze handreiking is bedoeld voor gebruik in de praktijk en materiaal hieruit kan vrij gebruikt worden. Voor gebruik in teksten graag de volgende bronvermelding opnemen:
Kassenberg, A. & Lusse M. (2026). *De brugfunctionaris op school. Handreiking voor po, s(b)o en v(s)o.* Hanze en Hogeschool Rotterdam.

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Gelijke Kansen Alliantie
Hanze
HOGESCHOOL ROTTERDAM

De brugfunctionaris op school

Handreiking voor po, s(b)o en v(s)o

SOS bij kinder-armoede
Signaleren Ondersteunen Stimuleren

Deze handreiking is bestemd voor brugfunctionarissen in het onderwijs en partners die met hen samenwerken. De handreiking sluit goed aan op de handreiking Omgaan met armoede op scholen (Lusse & Kassenberg, 2022), die onderdeel is van een vijfluik van handreikingen over het omgaan met armoede vanuit verschillende domeinen: kinderopvang, basis- en voortgezet onderwijs, middelbaar beroepsonderwijs, sociaal domein en geboorte- en jeugdgezondheidszorg. Met deze handreikingen kunnen professionals op een vergelijkbare manier werken aan het creëren van kansen voor kinderen en tot een gezamenlijke aanpak komen voor kinderen die opgroeien in armoede.

Inhoud

1. Leefwerelden verbinden **8**
1.1 De functie van een brugfunctionaris 11
1.2 Hoe werkt een brugfunctionaris? 14
1.3 Het positioneren van de brugfunctionaris 16
Verder lezen 21

2. Werkwijzen **22**

2.1 Positioneren **24**
Naar ouders en leerlingen 25
Binnen de school 28
In het lokale netwerk 30

2.2 Signaleren **32**
Zichtbaar zijn 33
Vertrouwen opbouwen 36
Herkennen en bespreken 38

2.3 Ondersteunen **40**
Financiële steun 41
Materiële steun 46
Sociale steun 50
Steun bij ouderschap 53
Soepele overgangen 56

2.4 Stimuleren **62**
Kansen voor leerlingen 63
Kansen voor ouders 66
Kansen voor de gemeenschap 69

Bijlagen **72**
Functiebeschrijving brugfunctionaris 73
Overzicht fondsen 76
Voorbeeldflyer: Maak kennis met de brugfunctionaris 79
Voorbeeldflyer: Zorgen over schoolkosten 80
Gespreksleidraad kennismakingsgesprek 81
Signalenkaart armoede 82

Bronnen **84**

Beste lezer,

De brugfunctionaris ziet het kind en het gezin als het geheel dat ze zijn. Als brugfunctionaris ben je er voor de uitdagingen die vaak buiten schooltijd en het schoolplein spelen, het ontdekken van kansen, het versterken van gezinnen én het slaan van bruggen tussen school, thuis en de wijk. Ga d'r maar aanstaan.

En toch: keer op keer ontmoet ik brugfunctionarissen die mij met glunderende ogen toe-fluisteren dat zij het mooiste beroep van Nederland hebben. Ouders die met een zucht van opluchting vertellen dat ze niet weten wat ze zouden moeten zonder 'hun brugger'. Leraren die zien dat de lessen beter in de koppies van de leerlingen landen, nu ze iets minder vol zitten met zorgen. Schoolleiders die eindelijk rust ervaren, omdat er nog iemand is die oog heeft voor de leerling in haar volledige context én belangrijker: de tijd en ruimte heeft om daarop te handelen.

De functie van brugfunctionaris is inmiddels breed bekend en hoog gewaardeerd in heel Nederland. Tegelijk is er grote variatie in hoe de functie vorm krijgt. Honderden brugfunctionarissen zijn de afgelopen jaren gestart in een rol die voor henzelf én hun school nieuw was. Samen met schoolleiders, collega's en gemeenten zoeken zij steeds opnieuw naar wat kinderen, jongeren en hun gezinnen het meeste helpt. Ondertussen weten we, door ervaringen in binnen- en buitenland, en door onderzoek en monitoring, steeds beter wat werkt. Deze handreiking bundelt die kennis. Gebruik hem om de brugfunctionarissen in jouw omgeving op weg te helpen. Of als brugfunctionaris om je weg te vinden, te leren van anderen, je te laten inspireren — en om straks zelf glunderend over je werk te vertellen.

Patty Huijbers
Projectleider Gelijke Kansen Alliantie, Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Beste lezer,

Kinderen die opgroeien in armoede presteren vaak minder goed op school dan kinderen en jongeren voor wie dat niet geldt. Dat heeft niets te maken met hun verstand, maar met allerlei sores en trubbels die het leren in de weg zitten. Die sores en trubbels laten kinderen niet thuis, die worden ook niet naast de jas aan de kapstok gehangen, die gaan gewoon mee het klaslokaal in. Geldzorgen, spanningen, onzekerheden, een lege maag, slechte huisvesting, weinig middelen, geweld, ouders in de overleefstand, allemaal zaken waar een leraar mee te dealen heeft. Zoveel zorgen en taken op het bordje van de leraar!

Hoe moet dat dan? Nou: samen. Op een goede school werkt zo'n leraar in een team. En in zo'n team hoort een brugfunctionaris. En wat is een brugfunctionaris? Een brugfunctionaris is iemand die de tijd en ruimte heeft om zich vanuit school onbevooroordeeld te verhouden tot ouders. Iemand die meedenkt en meewerkt aan mogelijke oplossingen voor problemen waar kinderen en ouders mee te maken hebben.

Het kan heel praktisch zijn: iemand die een nieuw slot op de deur regelt voor een gewelddadige ouder die een contactverbod heeft of een eigen bed voor een kind, zodat het uitgerust aan de dag kan beginnen. Iemand die ouders over de schooldrempel helpt en meegaat of wegwijs maakt in het doolhof van instanties. Iemand die helpt het verschil te maken, zodat ook kinderen die opgroeien in armoede alles uit zichzelf kunnen halen op school.

Ik ben blij dat er nu een handreiking ligt, zodat brugfunctionarissen goed beslagen ten ijs komen in hun belangrijke werk.

Hans Spekman
Oud-directeur Jeugdeducatiefonds, thans voorzitter FNV

1. Leefwerelden verbinden

Inleiding

Ieder kind heeft recht op een kansrijke toekomst. De brugfunctionaris op school ondersteunt en stimuleert leerlingen en ouders[a] om deze kansen te creëren, vooral als omstandigheden thuis een belemmering vormen voor de ontwikkeling van het kind.[b] Brugfunctionarissen werken daarom vaak op scholen waar de kansen van kinderen en jongeren onder druk staan. Dat kan het geval zijn als kinderen opgroeien in gezinnen waar ouders de Nederlandse taal niet goed spreken of onvoldoende stabiliteit kunnen bieden, bijvoorbeeld als sprake is van armoede. In België spreken ze treffend van kansenarmoede wanneer kinderen en jongeren langdurig belemmerd worden om volwaardig deel te nemen aan de samenleving.[1]

Brugfunctionarissen hebben een verbindende rol tussen school, thuis en de buurt. Dat is vooral belangrijk als verschillen tussen thuis en school maken dat ouders en leraren zich minder vertrouwd voelen met elkaar en dit drempels opwerpt in de samenwerking.[2] Door de leefwerelden van kinderen – thuis, school en buurt – beter te verbinden, versterken brugfunctionarissen de pedagogische kwaliteit van de opvoedomgeving.[3] Hiermee vergroten zij het welbevinden en de ontwikkelingskansen van kinderen.[4] Want leraren kunnen beter aansluiten op het kind als zij een beeld hebben van wat er thuis gebeurt en ouders die meeleven met wat er op school gebeurt, kunnen daar beter met hun kind over praten. Kinderen en ouders die meer verbonden zijn met de buurt kunnen bovendien meer gebruikmaken van ondersteunende en verrijkende voorzieningen.

De brugfunctionaris onderscheidt zich door de unieke positie op het snijvlak van onderwijs, gezin en welzijn. Omdat brugfunctionarissen laagdrempelig zijn en snel kunnen handelen worden zij eerder vertrouwd dan hulpverleners, en kunnen problemen voorkomen worden of beperkt blijven. Op scholen waar een brugfunctionaris werkt, hebben leerlingen minder stress, en komen zij daardoor beter tot leren en kunnen zij zich beter ontwikkelen.[5] De kans op schooluitval neemt af en als gevolg van de preventieve aanpak zijn er minder zorgkosten en kosten in het sociaal domein.[6] Daarnaast zorgt de inzet van de brugfunctionaris ervoor dat leraren[c] zich ontlast voelen en weer aan hun kerntaken toekomen. Dit leidt tot meer werkplezier en minder verzuim bij leraren.[7] De inzet van een brugfunctionaris draagt er zo aan bij dat scholen met een hoge achterstandsscore aantrekkelijker worden voor zowel ervaren als startende leraren.[8] Vanwege de positieve resultaten zowel bij ouders, leerlingen als leraren zijn er inmiddels in Nederland meer dan duizend brugfunctionarissen actief, zowel in de voorschool, het basis- en voortgezet onderwijs als in het speciaal onderwijs.[9] Het aanstellen van brugfunctionarissen sluit goed aan bij andere initiatieven om de kansen voor leerlingen te vergroten, zoals bijvoorbeeld de rijke schooldag en de familiescholen.[10]

---

a Met ‘ouders’ bedoelen we alle volwassenen die primair verantwoordelijk zijn voor de zorg van het kind, dus ook pleeg- en stiefouders of andere volwassenen die voor het kind zorgen.
b Met ‘kinderen’ bedoelen we leerlingen in zowel het basis- als het voortgezet onderwijs
c Met ‘leraren’ bedoelen we de klassenleerkrachten en leerkrachtondersteuners in het basisonderwijs en de mentoren (en andere leraren) in het voortgezet onderwijs.

De geschiedenis van de brugfunctionaris	
1997	Start in Gent (België) met acht brugfiguren. Inmiddels is de functie ingevoerd in 138 gemeenten in Vlaanderen.
2011	Start in Groningen met twee brugfunctionarissen in het primair onderwijs. In 2025 zijn 35 brugfunctionarissen werkzaam op 28 scholen voor po, s(b)o en v(s)o.Sinds 2025 werken vier brugfunctionarissen in de voorschoolse fase.
2016-2022	Lokaal nemen gemeenten als Maastricht, Zaandam, Leiden en Apeldoorn het initiatief over.
2022	Pilot met 20 brugfunctionarissen op basisscholen met een hoog schoolgewicht. Dit als onderdeel van de landelijke agenda 'Omgaan met armoede op scholen', van de Gelijke Kansen Alliantie (Ministerie van OCW).[11]
2024	Ruim 1000 scholen voor po, s(b)o en v(s)o ontvangen drie jaar lang subsidie van het ministerie van OCW om een brugfunctionaris op school aan te stellen.
2025	In de sociale agenda voor Groningen en Noord-Drenthe (Nij Begun) is - als compensatie voor de schade en overlast door de gaswinning - 30 jaar lang 6,4 miljoen euro per jaar bestemd voor 146 nieuwe brugfunctionarissen in het primair onderwijs.

Het doel van deze handreiking

De functie van brugfunctionaris is in Nederland nog volop in ontwikkeling. Voor veel brugfunctionarissen is het een nieuwe baan, en ook scholen, schoolbesturen en gemeenten zijn nog zoekende naar duidelijke kaders en richtlijnen. Deze handreiking heeft daarom drie doelen:

- *Ondersteuning van brugfunctionarissen in de praktijk*
  Deze handreiking biedt allereerst brugfunctionarissen zelf in het primair, voortgezet en (voortgezet) speciaal (basis)onderwijs handvatten en werkwijzen ter ondersteuning van hun dagelijks werk. De handreiking bevat ideeën en praktische tips om een relatie op te bouwen met gezinnen, ouders en leerlingen, hen te ondersteunen en te stimuleren, en om effectief samen te werken met collega's binnen de school én met lokale partners. Brugfunctionarissen kunnen deze werkwijzen naar wens gebruiken en op maat maken voor hun eigen school.

- *Denk- en werkkader voor scholen, besturen en gemeenten*
  Daarnaast biedt de handreiking een denk- en werkkader voor iedereen die betrokken is bij het werk van de brugfunctionaris. Omdat de functie nog in ontwikkeling is, zoeken veel schooldirecteuren, bestuurders en gemeentelijke beleidsmedewerkers naar manieren om de brugfunctie goed te positioneren binnen het beleid en de praktijk. Deze handreiking schept duidelijkheid over de inhoud van het werk, de rolverdeling tussen de brugfunctionarissen, leraren en intern begeleiders, kwaliteits- of ondersteuningscoördinatoren en de samenwerking tussen scholen, besturen en gemeenten. Daarmee leggen we vast hoe de functie in de kern bedoeld is. Zo krijgt de brugfunctionaris een duidelijk en herkenbaar profiel en wordt een wildgroei aan invullingen voorkomen.

- *Vergroten van bekendheid en waardering*
  Tot slot willen we met deze handreiking bijdragen aan een bredere bekendheid en erkenning van het werk van brugfunctionarissen — binnen het onderwijs, maar ook bij lokale samenwerkingspartners en bij beleidsmakers. We hopen dat de handreiking helpt om het aantal brugfunctionarissen verder uit te breiden op scholen waar de kansen van leerlingen onder druk staan en dat deze functie ook zijn weg vindt naar de kinderopvang, zodat een doorgaande lijn gecreëerd wordt.

Leeswijzer

De handreiking bestaat uit twee delen: [d]

- Het eerste deel biedt informatie over de functie van een brugfunctionaris en een denk- en werkkader voor scholen, schoolbesturen en gemeenten om de brugfunctionaris te positioneren.
- Het tweede deel bestaat uit praktische werkwijzen voor brugfunctionarissen in het po, s(b)o, en v(s)o, geordend in de categorieën: Positioneren, Signaleren, Ondersteunen en Stimuleren.

In de bijlagen staan bovendien verschillende praktische materialen die het uitvoeren van de werkwijzen ondersteunen.

1.1 De functie van een brugfunctionaris

De basis van het werk van een brugfunctionaris is het versterken van de omgeving rond het kind, zodat het kind zich optimaal kan ontwikkelen; één van de kernprincipes uit het Kinderrechtenverdrag.[12] Ouders zijn in de eerste plaats verantwoordelijk voor het creëren van een stevige basis voor hun kinderen. Ouders hebben volgens dit verdrag recht op optimale informatie, begeleiding en ondersteuning om deze taak goed te kunnen vervullen. Het bieden van kansen aan kinderen is daarmee een gezamenlijke verantwoordelijkheid van ouders, overheid en professionals.[13] De brugfunctionaris werkt vanuit een gelijkwaardige relatie met ouders aan het versterken van de pedagogische kwaliteit van de opvoedomgeving van leerlingen.[14] Hierbij versterkt de brugfunctionaris de beschermende factoren en vermindert de belemmerende factoren in het gezin. Hiertoe slaat de brugfunctionaris twee bruggen:

Een brug tussen school en thuis
Een brug tussen school en thuis om deze leefwerelden van het kind te verbinden. Dit doet de brugfunctionaris door drempels weg te nemen voor ouders die een grote afstand ervaren tot school. Door de korte lijntjes die de brugfunctionaris heeft met de ouders, raken ouders meer verbonden met de school van hun kind.

Een brug tussen school en omgeving
De brugfunctionaris vormt de verbinding tussen de school en de omgeving om zo de opvoedomgeving van leerlingen te versterken. Dit gebeurt onder andere door kinderen, jongeren en ouders te helpen gebruik te maken van voorzieningen die hun

d Deze handreiking is gebaseerd op inzichten uit wetenschap, praktijk en ervaringsdeskundigheid. Er is informatie verzameld via een online raadpleging met 219 reacties (87 brugfunctionarissen, 68 schoolleiders, 24 zorgprofessionals, 9 leraren, 5 schoolcontactpersonen Jeugdeducatiefonds en 26 anderen). In het land zijn goede praktijken opgespoord. Aanvullend zijn er expertmeetings geweest met 10 brugfunctionarissen en 5 vertegenwoordigers van schoolbesturen en gemeenten. Een adviesraad (zie colofon) heeft kritisch meegedacht bij de ontwikkeling van de handreiking en de tekst in zijn geheel meegelezen.

wereld vergroten, zoals sport- en cultuuractiviteiten of taallessen. Daarnaast legt de brugfunctionaris contact met organisaties die financiële of praktische ondersteuning bieden, zodat leerlingen kunnen meedoen (zoals het Jeugdeducatiefonds, Kinderhulp of Jarige Job), en met partners die kunnen helpen wanneer er zorgen zijn (zoals het sociaal team, buurtouders of de voedselbank). Dankzij korte lijnen met deze partners kan de brugfunctionaris enerzijds talenten van leerlingen en ouders stimuleren en hen anderzijds, waar nodig, snel en warm toeleiden naar passende ondersteuning. Door ouders te horen en te zien, draagt de brugfunctionaris bij aan het herstellen van het vertrouwen van ouders in de samenleving.

Wat doet een brugfunctionaris?

In de praktijk concentreert het werk van een brugfunctionaris zich rond drie thema's: *S*ignaleren, *O*ndersteunen en *S*timuleren: *SOS* voor de brugfunctionaris!

1. *Signaleren: alle leerlingen en ouders worden gezien*
   De brugfunctionaris is er voor iedereen, maar heeft een extra scherp oog voor gezinnen waar het risico bestaat op minder goede ontwikkelkansen voor leerlingen. Door goed zichtbaar te zijn in de school – bijvoorbeeld door veel op het schoolplein te staan – vormt de brugfunctionaris een natuurlijk aanspreekpunt. Door contact te leggen en een luisterend oor te bieden, leren de brugfunctionarissen gezinnen goed kennen en horen zij wat er speelt. Zo bouwen brugfunctionarissen langzaamaan vertrouwen op, waardoor ouders en leerlingen eventuele vragen en zorgen makkelijker durven te bespreken.

2. *Ondersteunen: alle leerlingen en ouders kunnen meedoen*
   De brugfunctionaris zorgt ervoor dat alle leerlingen mee kunnen doen; op school en daarbuiten. Daartoe streeft de brugfunctionaris ernaar om risicofactoren in de thuissituatie, die een negatieve invloed hebben op de ontwikkeling van leerlingen te verminderen of weg te nemen, zoals het ontbreken van materiële middelen. Dat begint met het voorzien in de basisbehoeften, zoals voldoende eten of warme kleding. Het kan ook gaan om hulp bij het invullen van aanvragen voor fondsen en regelingen, maar ook het steunen van ouders bij de opvoeding of hen de weg wijzen naar sociale steun. Bij problemen als schulden of een dreigende huisuitzetting, leidt de brugfunctionaris de ouder warm toe naar een gespecialiseerde partner uit het lokale netwerk.

   "Ik zie dat ouders het moeilijk hebben, moeten rondkomen van 30 euro in de week. Ik probeer een vertrouwensband te creëren en leg dingen zachtjes in de week, kom met oplossingen. Soms duurt het heel lang voor iets lukt, maar als het lukt maakt het me gelukkig. Kijk juf, ik heb een fiets!!!"

   Een brugfunctionaris uit het basisonderwijs[15]

3. *Stimuleren: een omgeving creëren waarin alle leerlingen en ouders kansen krijgen*
   Ieder kind of jongere heeft talenten en de brugfunctionaris helpt deze niet alleen te zien, maar er ook iets mee te doen. Brugfunctionarissen zorgen bijvoorbeeld dat leerlingen kunnen deelnemen aan verrijkende activiteiten op school en in de omgeving. Zij gaan in gesprek met de ouders over het plezier dat het kind heeft in bijvoorbeeld sporten of toneelspelen en helpen ouders om eventuele

belemmeringen, zoals gebrek aan geld voor contributie of vervoer weg te nemen, of ondersteunen een jongere direct hierbij. Bij het versterken en benutten van deze talenten bevordert de brugfunctionaris beschermende factoren die bijdragen aan een positieve ontwikkeling van kinderen en jongeren.

Ook kunnen brugfunctionarissen ouders stimuleren om aan hun eigen ontwikkeling te werken, door deel te nemen aan activiteiten op school of in de omgeving. Door bijvoorbeeld samen te kijken hoe een ouder vrijwilliger kan worden in de school, of de Nederlandse taal beter kan leren beheersen, of wat nodig is om een cursus of opleiding te volgen of baan te krijgen. Ouders brengen zo een cultuur van leren in het gezin[16] en zijn er trots op dat zij zo een beter voorbeeld voor hun kinderen zijn.[17] Ook draagt dit bij aan het versterken van sociale relaties tussen ouders onderling op school en in de buurt.[18]

Bovendien beschikken ouders over waardevolle kennis, ervaringen en netwerken die zij kunnen inzetten op school om bij te dragen aan de ontwikkeling van de leerlingen. Denk bijvoorbeeld aan ouders die vertellen over hun werk.

"Je kijkt naar wat je binnen een school nodig hebt en je schakelt externen in. Zo bleek bij ons op school dat er leerlingen zonder scooterrijbewijs rondreden. Ik ben daar ingedoken. Ouders wisten ook niet dat dit verplicht was en/of hadden de middelen niet. Wij willen nu theorielessen gaan aanbieden en voor leerlingen die dat willen, maken we ook een afspraak voor een praktijkles."

Een brugfunctionaris uit het voortgezet onderwijs[19]

1.2 Hoe werkt een brugfunctionaris?

De belangrijkste opdracht van de brugfunctionaris is om bij te dragen aan gelijke kansen en talentontwikkeling van leerlingen. De brugfunctionaris hanteert daarbij het sociaal model van inclusie.[20] Dit model benadrukt dat niet het kind 'anders' is, maar dat de school, het gezin en de samenleving een inclusieve omgeving moeten bieden, zodat álle kinderen mee kunnen doen en álle ouders zich welkom voelen'. Verschillen tussen leerlingen in leren, gedrag, lichamelijke ontwikkeling, cultuur en communicatie worden gezien als normaal en vormen het uitgangspunt voor de ondersteuning in het onderwijs.[21] De brugfunctionaris ondersteunt de talentontwikkeling van leerlingen vooral door belemmeringen bij het kind thuis te helpen wegnemen en de kracht van het gezin te helpen versterken.

Aandachtspunten

Een brugfunctionaris is in de praktijk een duizendpoot en een spin in het web. Taken zijn heel divers en variëren van op het schoolplein ouders en leerlingen verwelkomen, het organiseren van ouderactiviteiten tot het als vertrouwenspersoon aansluiten bij crisisberaad als er complexe omstandigheden in een gezin zijn. Daarnaast heeft de brugfunctionaris een groot lokaal netwerk waarmee hij of zij goed samenwerkt. Een passende inzet van de brugfunctionaris heeft twee belangrijke aandachtspunten:

1. *De leraar is de basis en de brugfunctionaris de plus*
   De brugfunctionaris helpt eventuele drempels in het contact tussen ouders en school te verlagen. Het gevaar ligt echter op de loer dat de brugfunctionaris het basale contact met ouders van de leraren overneemt. De leraar is gericht op de brede ontwikkeling van de leerling en bij die rol hoort dat de leraar contact heeft met ouders van elke leerling in de klas. In het voortgezet onderwijs heeft de mentor deze rol. Met ouder en leerling vormt de leraar een zogenaamde pedagogische driehoek, waarin afstemming van de ondersteuning plaatsvindt die de leerling vanuit thuis en op school ontvangt.[22] Om die reden blijft de leraar of de mentor het eerste aanspreekpunt voor ouders en leerlingen en hun relatie blijft onverminderd belangrijk. De brugfunctionaris biedt extra aandacht aan ouders en leerlingen als er zaken in de thuissituatie spelen die de ontwikkeling van de leerling belemmeren.

2. *De brugfunctionaris is bondgenoot en geen hulpverlener*
   De brugfunctionaris werkt preventief en is er voor alle ouders en leerlingen. Het is de taak van de brugfunctionaris naast ouders te staan en hen te ondersteunen bij vragen en zorgen die de ontwikkeling van hun kind belemmeren. In het voortgezet onderwijs richt de brugfunctionaris zich ook rechtstreeks op de leerling. De brugfunctionaris is daarbij geen hulpverlener of diagnostisch expert,[23] maar een bondgenoot die - met behoud van professionaliteit - vanuit gelijkwaardigheid handelt, ontschuldigt en niet oordeelt. Bij langdurige, complexe problematiek waarbij verschillende (hulp)instellingen betrokken zijn, neemt de brugfunctionaris niet de rol van casemanager op zich. Als er verdergaande hulp nodig is, zorgt de brugfunctionaris voor een warme toeleiding naar welzijns- en hulpverlenersorganisaties, en blijft met het gezin in contact.

"Je moet als brugfunctionaris wel je grenzen kennen, de neiging is om er 24/7 mee bezig te zijn. Dat maak ik wel bespreekbaar: 'Jij hebt ook weekend!'."

Een directeur uit het basisonderwijs[24]

Doelgroepen en partners

De brugfunctionaris vormt de verbinding tussen ouders, school en lokale partners. Het werk van de brugfunctionaris op school richt zich daarmee op drie groepen:

1. *Ouders en leerlingen*
   Het werk richt zich op leerlingen en hun ouders. Om de ontwikkeling van leerlingen te bevorderen, is investeren in ouders cruciaal. Ouders die goed in hun vel zitten, zijn betere opvoeders, en in gezinnen die stabiel zijn is minder stress. Dat draagt direct bij aan het welbevinden, de ontwikkeling en toekomstkansen van hun kinderen. Als leerlingen ouder zijn, helpt de brugfunctionaris hen ook met vragen of (geld)zorgen thuis en met deelname aan activiteiten.

2. *Team op school*
   De brugfunctionaris werkt nauw samen met het team op school. Leraren kunnen ouders toeleiden naar de brugfunctionaris als zij weten of vermoeden dat de thuissituatie belemmerend werkt op de ontwikkeling van de leerling. Ook kan de leraar met de brugfunctionaris sparren over zorgen over de thuissituatie van een leerling en samen afspraken maken over de aanpak. De brugfunctionaris heeft bovendien een taak om vanuit diens expertise – en soms als luis in de pels – het schoolteam bewust te maken van het perspectief van kwetsbare gezinnen en van de maatschappelijke context die deze kwetsbaarheid veroorzaakt of versterkt. Ook kan de brugfunctionaris collega's versterken en professionaliseren in het in contact komen met deze gezinnen.[25]

> *"De brugfunctionaris staat als het ware om het team heen en is altijd aanspreekbaar. Zij neemt zorgen weg van leerkrachten. Die voelen vaak wel dat er iets aan de hand is, maar voor hen is het lastig om achter de voordeur te kijken."*
>
> Een intern begeleider uit het basisonderwijs[26]

De brugfunctionaris werkt eveneens nauw samen met de directie en de intern begeleider, de kwaliteits- of ondersteuningscoördinator op school en met de schoolmaatschappelijk werker als die aan de school verbonden is. Omdat zij vanuit verschillende perspectieven contact hebben met leerlingen en ouders, hebben zij samen meer zicht op de totale leefomgeving van een gezin en kunnen zij beter integraal handelen. De samenwerking kenmerkt zich door structureel onderling contact, korte lijnen en werken vanuit vertrouwen in elkaar en in de ouders en leerlingen. Zeker als het om gezinnen in complexe omstandigheden gaat waarbij meerdere instanties betrokken zijn.

3. *Lokale partners*
   Het lokale netwerk is een cruciale schakel in het werk van de brugfunctionaris. Een goede samenwerking en afstemming van taken en rollen met partners in het dorp, de wijk of de stad helpen om een sterk netwerk rond gezinnen te bouwen. Brugfunctionarissen kennen de lokale sociale kaart en onderhouden goede banden met de verschillende professionals. Zij weten naar wie zij ouders warm kunnen toeleiden voor ondersteuning en welke activiteiten aangeboden worden die bijdragen aan het welbevinden en de talentontwikkeling van leerlingen en ouders. Omgekeerd is het voor partners in de buurt prettig om een herkenbare contactpersoon binnen de school te hebben met wie zij kunnen afstemmen over

zorgen, vragen en mogelijkheden rond gezinnen. Om beschermende factoren te kunnen versterken heeft de brugfunctionaris bijvoorbeeld contact met de speeltuin, kinderopvang, buitenschoolse opvang, kinder- en jongerenwerk, buurthuis, culturele voorzieningen en sportverenigingen. Om belemmerende factoren te kunnen wegnemen werkt de brugfunctionaris goed samen met bijvoorbeeld leerplicht, buurtgezinnen, voedselbank, de jeugdgezondheidszorg, schuldhulpmaatjes, het sociaal team of de politie. Met elkaar vormen deze voorzieningen de pedagogische basis die het gezond, veilig en kansrijk opgroeien van kinderen stimuleert en ouders ondersteunt bij het opvoeden.[27]

"Meestal ligt de oorzaak van een probleem niet bij het kind, maar in de omgeving. Ik heb daarom een visie geschreven waarin niet het systeem leidend is, maar wat gezinnen nodig hebben. Klinkt simpel, maar het is best een grote omslag."

Marjolein Moorman, oud-wethouder onderwijs, jeugdzorg en armoedebestrijding Gemeente Amsterdam[28]

1.3 Het positioneren van de brugfunctionaris

De brugfunctionaris heeft te maken met alle belangrijke partijen en zaken die de ontwikkeling van het kind (in)direct beïnvloeden. De kern van het werk van de brugfunctionaris speelt zich af rond ouders, leerlingen en teamleden. Maar om het werk goed te kunnen uitvoeren, heeft de brugfunctionaris een duidelijke positie nodig binnen de school, tussen de lokale partners, in het schoolbestuur en in de gemeente.

Binnen de school

Voor de structurele inbedding van de functie van brugfunctionaris binnen de school zijn de volgende punten belangrijk:

- Maak de brugfunctionaris onderdeel van het schoolteam.[29] Ouders ervaren de brugfunctionaris als vertrouwenspersoon bij wie ze in de veilige omgeving van de school terechtkunnen. Leraren kennen de brugfunctionaris dan als directe collega, die ze zo kunnen aanspreken.
- Zorg voor een eigen werkplek, e-mailadres en telefoonnummer voor de brugfunctionaris.
- Wees helder over wat de brugfunctionaris doet en niet doet. Positioneer de rol als aanvullend. Binnen de school werkt de brugfunctionaris niet concurrerend met leraren of intern-begeleiders, kwaliteits- of ondersteuningscoördinatoren en schoolmaatschappelijk werk. Buiten de school is de rol niet concurrerend met professionals uit het sociale domein.
- Faciliteer een goede landing van brugfunctionarissen in het werkveld. Help brugfunctionarissen hun plek te vinden door introducties bij en goede samenwerkingsafspraken met partners en overweeg een inwerkprogramma.
- Zorg voor een goede sociale kaart, zowel lokaal als regionaal. Houd deze actueel en investeer in de kennis van brugfunctionarissen over dit netwerk.
- Hanteer korte lijnen met de brugfunctionarissen. Werk met een vaste contactpersoon (en een rechtstreeks telefoonnummer) voor elke school/brugfunctionaris.

- Vorm een sterke basis als schoolleiding, intern begeleider, kwaliteits- of ondersteuningscoördinator en brugfunctionaris. Draag samen zorg voor het welzijn van gezinnen en evalueer deze samenwerking (in beleid, dagelijkse praktijk en afstemming) met enige regelmaat.
- Steun de brugfunctionaris in diens handelen binnen en buiten de school en benoem dit in de visie van de school.
- Geef als directie de brugfunctionaris mandaat om naast de ouders te gaan staan. Ook als er moeilijkheden zijn in bijvoorbeeld het contact met de schoolleiding of een leraar.
- Geef de brugfunctionaris een aanstelling van ten minste drie dagen in de week per school om een bekend gezicht te kunnen worden en een vertrouwensband met gezinnen op te bouwen.[30]
- Verdeel de functie van brugfunctionaris niet over meerdere personen en/of scholen om versnippering te voorkomen. Mochten er gegronde redenen zijn om dat toch te doen, maak dan een duidelijke verdeling wie wanneer aanspreekpunt is voor welke afdeling, groep of bouw.
- Combineer de rol van brugfunctionaris niet met andere functies binnen de school,[31] om conflicterende rollen naar ouders te vermijden.

Taakverdeling in het team in een notendop[32]

Functie	Doel	Handelen naar leerling	Handelen naar ouder
Leerkracht, mentor	Versterken van de ontwikkeling van de leerling door pedagogisch didactisch handelen in de klas.	Lesgeven en begeleiden en het bieden van een veilige, stimulerende leeromgeving.	Uitwisselen en afstemmen over de brede ontwikkeling van de leerling.
Kwaliteitscoördinator (voorheen ib'er)[e], ondersteunings-coördinator	Optimaal laten leren van de leerling door de onderwijskwaliteit te versterken (versterking leraar-vaardigheden).	Regisseren van de samenwerking ten behoeve van de ondersteuning van leerlingen.	Ondersteunen van de leraar bij het constructief samenwerken en communiceren met ouders.
Brugfunctionaris	Versterken van de thuiscontext door kansengelijkheid te bevorderen.	Bijdragen aan randvoorwaarden voor gelijke kansen.	Versterken van de kracht van ouders en wegnemen van belemmeringen in de thuissituatie.
Schoolmaatschap-pelijk werker	Versterken van de veerkracht van de leerling door begeleiding en ondersteuning.	Bieden van laagdrempelige, kortdurende, systeemgerichte hulp, waar nodig toeleiding naar speciale en geïndiceerde zorg.	

e Op steeds meer scholen ontwikkelt de functie van ib'er zich richting de functie kwaliteitscoördinator. Waar de ib'er meer gericht is op individuele leerlingzorg, is de kwaliteitszorgcoördinator meer gericht op het scheppen van voorwaarden voor schoolbreed kwaliteitsbeleid.

In het schoolbestuur

Voor de structurele inbedding in het schoolbestuur – van waaruit vaak brugfunctionarissen op verschillende scholen werken – gelden de volgende adviezen:

Visie

- Zie de brugfunctionaris als preventieve schakel binnen integraal onderwijs- en jeugdbeleid.
- Zorg voor een gedeelde visie op het doel en de inzet van de brugfunctionaris binnen scholen.
- Leg de brugfunctie vast in het strategisch beleidsplan en zorg voor taakafbakening met functies als de intern begeleider, kwaliteits- of ondersteuningscoördinator of schoolmaatschappelijk werk (zie Taakverdeling in het team in een notendop en bijlage *Functiebeschrijving brugfunctionaris*).
- Hanteer het profiel van de brugfunctionaris zoals bij 'Binnen de school' beschreven (lid van het schoolteam, drie dagen in de week, geen combinatie van functies).
- Zorg voor goede samenwerking met de gemeente en aansluiting op het gemeentelijk onderwijs- en jeugdbeleid.

Faciliteren

- Investeer (samen met de gemeente) in scholing, intervisie en deskundigheidsbevordering en organiseer uitwisseling tussen brugfunctionarissen en scholen.
- Voorkom dat de brugfunctionaris wordt ingezet als invaller voor de klas, extra leraar of uitvoerder van reguliere schooltaken.
- Ondersteun de brugfunctionaris en/of schoolleider daar waar nodig.
- Stimuleer dat de brugfunctionaris actief verbindingen legt met welzijn, jeugdgezondheid, wijkteams en andere partners.

> *"Een brugfunctionaris levert zijn geld dubbel en dwars op. Doe het dan wel goed. De brugfunctionaris moet onderdeel zijn van het team en de school, en het is belangrijk de juiste mensen aan te nemen op basis van de juiste taakomschrijving. Daarom zou een volgende stap kunnen zijn om de brugfunctionaris op te nemen in de onderwijs-cao. Daardoor geef je de brugfunctionaris de vaste positie in het onderwijs waar hij thuishoort."*
>
> Hans Spekman, oud-directeur van het Jeugdeducatiefonds[33]

Financieel
- Treed op als gesprekspartner voor de gemeente over financiering, subsidiëring en beleidsafspraken, en bewaak gezamenlijke belangen. Sluit aan bij een eventuele stuurgroep.
- Denk tijdig na over structurele financiering en inbedding, juist wanneer subsidies tijdelijk zijn.
- Overweeg scholen zelf zeggenschap te geven over de besteding van het budget voor personeelskosten. Elke school kan dan afhankelijk van de populatie en de taakverdeling in het team zelf besluiten voor hoeveel uur zij een brugfunctionaris willen aanstellen (uitgangspunt ten minste drie dagen per week).

In de gemeente

Aandachtspunten voor gemeenten - waarbinnen vaak meerdere schoolbesturen zijn en verschillende financieringsbronnen gelden - bij het goed positioneren van de brugfunctionaris zijn:

Starten
- Start met een brede verkenning van de perspectieven op de brugfunctionaris bij alle partners op verschillende niveaus. Creëer gezamenlijk eigenaarschap door vanaf het begin scholen, schoolbesturen, welzijnsorganisaties, jeugdgezondheidszorg, sociale teams, voor- en vroegschoolse educatie en beleidsafdelingen te betrekken.
- Zorg dat in de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp afstemming met het werk van de brugfunctionarissen plaatsvindt.
- Geef de positionering van de brugfunctionaris een plek in het op overeenstemming gericht overleg (OOGO) tussen de samenwerkingsverbanden passend onderwijs en de gemeente.
- Zorg voor bestuurlijk en beleidsmatig draagvlak. Bekrachtig de brugfunctionaris expliciet in het beleid en laat dat ondersteunen door de wethouder onderwijs/jeugd.
- Positioneer de brugfunctionaris helder. Maak duidelijk wat de rol wél en niet is, zodat er geen overlap of concurrentie ontstaat met bestaande partners zoals schoolmaatschappelijk werk of sociale teams.
- Zorg voor een goede landing van brugfunctionarissen in het werkveld. Help brugfunctionarissen hun plek te vinden door introducties bij, en goede samenwerkingsafspraken met partners en ontwikkel eventueel een inwerkprogramma.
- Zorg voor een goede lokale sociale kaart, gemeente-overstijgend en houd deze actueel.
- Werk met een vaste contactpersoon (en een rechtstreeks telefoonnummer) voor elke school en brugfunctionaris.

Visie
- Zie de brugfunctionaris als preventieve schakel binnen integraal jeugd- en onderwijsbeleid.
- Zorg samen met scholen en schoolbesturen voor een gedeelde visie op het doel en de inzet van de brugfunctionaris.
- Hanteer het profiel van de brugfunctionaris zoals bij ‘Binnen de school’ beschreven (lid van het schoolteam, ten minste drie dagen in de week, geen combinatie van functies).

Faciliteren

- Faciliteer een (leer-)netwerk van brugfunctionarissen met een coördinator voor uitwisseling, kwaliteitsverbetering en -borging.
- Richt een werkgroep in waarin gemeente, onderwijs, welzijns- en zorgpartners regelmatig afstemmen en met elkaar zorgdragen voor de kwaliteit.
- Combineer middelen (Rijk, gemeente, scholen) om elke school waar dat nodig is te kunnen voorzien in een brugfunctionaris. Wees flexibel door bijvoorbeeld binnen de gemeentebudgetten te ontschotten.
- Brugfunctionarissen doen wat nodig is en moeten vaak snel handelen. Overweeg daarom maatwerkbudget of handgeld (bijvoorbeeld 2.000 euro) voor scholen die geen beroep kunnen doen op het Jeugdeducatiefonds, zodat zij snel en laagdrempelig hulp kunnen inzetten.
- Investeer in communicatie en zichtbaarheid. Draag gezamenlijk hetzelfde verhaal uit (intern en extern), bijvoorbeeld via gezamenlijke flyers of lokale media, om de bekendheid en herkenbaarheid van brugfunctionarissen te vergroten.
- Bewaak de onafhankelijke positie van de brugfunctionaris tussen school en sociaal domein.

"Je moet echt ongelijk investeren voor gelijke kansen."

Carine Bloemhoff, wethouder Onderwijs en Werk Gemeente Groningen[34]

Verder lezen

Over zorg- en welzijnsfuncties in het onderwijs

- Bles, P. & Wolf, I. de (2024). *Bruggen tussen school en thuis: Monitoring en evaluatie van brugfunctionarissen op basisscholen*. Education Lab.
- Huijbers, P., Kassenberg, A. & Reneman, M. (2022). *De brugfunctionaris op school. Voor een sterke verbinding tussen kind, gezin, school en samenleving*. Ministerie van OCW.
- Lagerweij, J., Wolde, A. van der & Eekman, S. (2023). *Samen impact maken voor kinderen. Uitkomsten en resultaten pilot jeugdondersteuners*. Leeuwarden. Gemeente Leeuwarden.
- Mak, J., de Wit, M., Schoorl, R., Vaessen, A., Kruithof, M., Babayiğit, S., van Griensven, L., & Custers, A. (2026). *Werken aan kansengelijkheid op de Amsterdamse Familieschool: Tussentijdse bevindingen (2024-2025) uit een meerjarig evaluatieonderzoek.* Hogeschool van Amsterdam.
- Ministerie OCW (2023). *Brugfunctie. De schakel tussen ouders, leerlingen en school*.
- Onderwijscentrum Gent (2017). *Wij slaan de brug! 20 jaar brugfiguren in Gent. School, ouders en buurt dichter bij elkaar.*
- Seghers, M., Mertens, C. & De Maegd, K. (2022). Welzijn zkt onderwijs (m/v) en vice versa. De brugfiguur als (hét) antwoord op de noden in en rond de school? *Welwijs,* 33(4), 4-7.
- Wolf, I. & Stolp, T. (2026). *Praktijkkaart brugfunctionarissen*. Education Lab.

Over kwetsbare omstandigheden

- Balans (2024). Thuiszitters tellen 2024, een ander licht op passend onderwijs.
- Kalthoff, H. (2022). Opgroeien en opvoeden in armoede. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Kassenberg, A., Petri, D., Spruijt, R., Doornenbal, J., & Tuinstra, J. (2019). Groepsgerichte opvoedingsondersteuning. Handreiking voor jeugdprofessionals. Hanzehogeschool Groningen.
- Ketner, S. (Red.) (2021). *Ouders versterken. Preventie kindermishandeling van zwangerschap tot kleutertijd*. Uitgeverij van Gorcum.
- Kinderombudsman (2025). Opgroeien in onzekerheid. Den Haag: Kinderombudsman.
- Kruithof, M. J., Mak, J., & Custers, A. L. (2026). *Verder met een armoede-aanpak op school: Een handreiking met lessen uit vier jaar actie-onderzoek naar armoedebestrijding op Amsterdamse Familiescholen*. Hogeschool van Amsterdam.
- Lusse, M. (2025). *Kansen voor kinderen die opgroeien in armoede*. Hogeschool Rotterdam.
- Verwoerdt, A. & Deen, C. (2025). *De school midden in de maatschappij. Hoe bouw je samen aan een stevige pedagogische basis?* Uitgeverij Acco.

Verder kijken

- Webinarserie Een sterke basis voor de brugfunctionaris
- Documentaire over brugfiguur in België
- Documentaireserie over gelijke kansen in het onderwijs
- Documentaire over kinderarmoede
- Sire campagne over kinderarmoede
- Documentaire over een klas met nieuwkomerskinderen
- Filmpjes over kansen van kinderen die opgroeien in armoede

Verder surfen

www.jeugdeducatiefonds.nl/brugfunctionaris
www.gelijke-kansen.nl/brugfunctionaris
www.dekinderombudsman.nl/themas/armoede
www.nji.nl/armoede

2. Werkwijzen

Inleiding

Dit tweede deel van de handreiking bestaat uit veertien werkwijzen, die zijn bedoeld om brugfunctionarissen handvatten te bieden om zichzelf te positioneren, de opvoedomgeving van leerlingen te versterken en om ervoor te zorgen dat ieder kind mee kan doen en kansen krijgt. Brugfunctionarissen kunnen deze werkwijzen naar eigen wens op maat maken. De werkwijzen zijn gebaseerd op goede praktijken, expertmeetings, literatuur- en internetstudie (zie voetnoot d) en zijn meegelezen door experts, professionals en ervaringsdeskundigen (aangegeven bij elke categorie).

De werkwijzen zijn onderverdeeld in vier categorieën:
- Positioneren (zie 2.1)
- Signaleren (zie 2.2)
- Ondersteunen (zie 2.3)
- Stimuleren (zie 2.4)

Werkwijzen per categorie			
Positioneren	**Signaleren**	**Ondersteunen**	**Stimuleren**
Naar ouders en leerlingen	Zichtbaar zijn	Financiële steun	Kansen voor leerlingen
Binnen de school	Vertrouwen opbouwen	Materiële steun	Kansen voor ouders
In het lokale netwerk	Herkennen en bespreken	Sociale steun	Kansen voor de gemeenschap
		Steun bij ouderschap	
		Soepele overgangen	

Wegwijzer

Er staan veel tips en adviezen in deze handreiking. Het is niet nodig alles tegelijk op te pakken. Iedere school en schoolpopulatie is anders en op de ene school is al meer gerealiseerd dan op de andere, afhankelijk van hoe lang een brugfunctionaris werkzaam is op school. Evalueer daarom wat er al is en bepaal jaarlijks samen met de directie en intern begeleider, kwaliteits- of ondersteuningscoördinator waar de focus ligt, welke vervolgstappen worden gezet en wat daarvoor nodig is. Vraag teamleden, ouders en leerlingen regelmatig om feedback en stel de werkwijze waar nodig bij. Zo kunnen ieder jaar haalbare stappen worden gezet.

NB De blauwe woorden in de tekst verwijzen naar relevante websites, e-mailadressen en films. In de digitale versie van deze handreiking (zie de webadressen op de achterpagina), kunt u daar direct naar doorlinken.

2.1 Positioneren

Deze werkwijzen zijn meegelezen door:
Birgit Vanwersch en Petra Laagland (brugfunctionarissen po), Patricia Pijloo (schoolleider po), Lilith Smidts-Lefever (Sterk uit Armoede) en Charlotte Wekker (Hanze).

Bekijk **hier** het webinar *Een sterke basis in de school*.

Naar ouders en leerlingen

Wat

Werken vanuit een basishouding van respectvol aansluiten op álle ouders en leerlingen, ongeacht ieders sociaaleconomische en culturele achtergronden en de omstandigheden van het gezin.

Waarom

Om drempels tussen school en thuis weg te nemen is het belangrijk dat de brugfunctionaris een duidelijke positie heeft in de school. Zichtbaarheid, vindbaarheid, een vertrouwensrelatie opbouwen, naast ouders en leerlingen staan en goed bij hen aansluiten zijn belangrijk. Relaties en waarden als menselijkheid, respect, compassie en wederkerigheid staan daarbij centraal. Dat vraagt om een open houding naar anderen en om kritische reflectie op zowel de inclusiviteit van de school als op de eigen overtuigingen en het eigen handelen. Het is van belang dat een brugfunctionaris zich ervan bewust is dat diens eigen perspectief niet de norm is en inzet op het uitwisselen van perspectieven. Zo ondersteunt de brugfunctionaris een cultuur waarin iedereen kan leren van elkaar en gezamenlijk verantwoordelijkheid draagt voor de ontwikkeling van kinderen.

Hoe[35]

Relatie

- Heet ouders en leerlingen welkom en wees een goede gastheer/-vrouw.
- Bejegen ouders en leerlingen vriendelijk en met respect en oordeel niet over hen.
- Handel vanuit oprechte belangstelling.[36]
- Bouw de relatie met ouders in rust op en stel deze relatie voorop.
- Vraag altijd eerst hoe het met de ouder/leerling gaat en kom niet te snel ter zake.
- Zorg dat de plek waar je ouders of leerlingen ontmoet, uitstraalt dat deze van iedereen is en dat je met elkaar zorgt dat iedereen zich er thuis voelt.[37]
- Wees ruimhartig, creatief en moedig, omdat de situatie soms van je zal vragen verantwoord van regels of protocollen binnen de school af te wijken.

Optimisme

- Besteed aandacht aan wat er goed gaat en versterk dat.
- Wees positief en geef vertrouwen en hoop, hoe lastig het soms ook lijkt.
- Denk in mogelijkheden en niet in moeilijkheden.[38]
- Versterk de autonomie en eigen keuzes van leerlingen en ouders.
- Ga uit van de veerkracht van leerlingen en ouders en sluit daarbij aan.

Thuiswereld

- Sta open voor en wees nieuwsgierig naar de thuiswereld van de ouders en leerlingen.
- Ga op huisbezoek bij alle gezinnen die nieuw zijn in de school om hun thuiswereld te leren kennen (zie werkwijze *Vertrouwen opbouwen*).
- Erken en benut de kennis, ervaringen, talen, waarden en gebruiken die leerlingen en ouders meebrengen.[39]
- Besteed aandacht aan feestdagen die voor gezinnen met een niet-westerse of niet-christelijke achtergrond belangrijk zijn (bv. Suikerfeest, Divali, Chinees Nieuwjaar, Keti Koti, Pesach).

Cultuur
- Wees je bewust van je eigen opvattingen en hoe die door jouw cultuur bepaald zijn.
- Wees bereid om je eigen oordeel bij te stellen.[40]
- Wees nieuwsgierig naar waarom ouders dingen anders kunnen ervaren en doen dan jij gewend bent of bedoeld had, probeer het perspectief van ouders te begrijpen.
- Ga niet in conflict, maar probeer te bedenken hoe het is om in de schoenen van de ouder of de leerling te staan.
- Toon interesse in iemands culturele achtergrond en religie en durf te vragen naar de waarden en normen die daaruit voortkomen.[41]
- Zoek naar oplossingen die aansluiten bij de waarden van het gezin en passen bij de leefwereld van school en het gezin (vind elkaar).

Taal
- Probeer de verbinding te leggen (ook zonder tolk) en check of ouders en jij elkaar goed begrijpen.[42]
- Beperk de hoeveelheid schriftelijke informatie en houd het simpel.[43]
- Gebruik plaatjes, gebaren en vertaalapps om je verhaal te ondersteunen.
- Stimuleer interactie tussen ouders en kinderen in hun moedertaal.[44]
- Realiseer je dat een gebaar of lichaamshouding (non-verbale taal) in verschillende culturen heel verschillende dingen kunnen betekenen (bv. wat in Nederland wordt ervaren als een 'slap handje' is in de Aziatische cultuur juist respectvol).

Voorwaarden

De schoolleiding voorziet in professionalisering op het gebied van:
- Kennis van je eigen normen en waarden (en soms vooroordelen).
- Kennis van verschillende opvoedstijlen en communicatievormen.
- Kennis van cultuur responsief werken.
- Het belang zien en benutten van kennis, talenten en vaardigheden van ouders en leerlingen (buitenschoolse kennisbronnen).
- Ondersteuning van kritische reflectie van het team.

En bouwt aan een cultureel divers schoolteam.

"Kijk naar de mens achter degene die je voor je ziet, ga in gesprek en kom daardoor echt in verbinding. Niet nieuw, maar wel met een diepere betekenis."

Een brugfunctionaris uit het voortgezet onderwijs[45]

Onderbouwing

Deze werkwijze is gebaseerd op theorie over de ‘Funds of Knowledge’ en ‘Culturele Responsiviteit’.
‘Funds of Knowledge’ verwijst naar de praktische, culturele en sociale talenten, kennis en vaardigheden die ieder mens met zich meebrengt. Aansluiten op deze kracht van gezinnen zorgt voor een betere verbinding tussen school en thuis. Het staat tegenover een benadering waarbij vooral wordt gekeken naar wat kinderen, jongeren en ouders niet hebben of kunnen (deficit thinking).[46]
‘Culturele Responsiviteit’ betekent dat je je bewust bent van je eigen achtergrond, normen en mogelijke vooroordelen. Je staat open en hebt respect voor de leefwereld en leefstijl van ouders met een andere sociaaleconomische of culturele achtergrond. Je denkt niet in stereotypen, maar kan inschatten wat werkelijk van waarde is voor de ander en wat diens behoeften zijn.[47] Zie bv. de documentaire ‘Wit is ook een kleur’.

Binnen de school

Wat

Het innemen van een erkende plek binnen de school van waaruit de brugfunctionaris als onafhankelijke verbinder kan handelen tussen school, gezin en het lokale netwerk.

Waarom

De brugfunctionaris is zowel een vertrouwensfiguur voor ouders als voor leraren. Hierdoor zoekt de brugfunctionaris voortdurend een evenwicht tussen de vragen en behoeften van het gezin en van de school en is er regelmatig sprake van bemiddeling tussen verschillende partijen. Daarom is het belangrijk dat de brugfunctionaris een duidelijke positie inneemt binnen de organisatie, met een duidelijke rolopvatting, een duidelijk mandaat en passende verantwoordelijkheden. Dit stelt de brugfunctionaris in staat om onafhankelijk te handelen en snel te schakelen tussen school, gezin en externe partners. Een duidelijke positionering zorgt bovendien voor erkenning als volwaardig lid van het team en in het netwerk. Het helpt ook om rolverwarring en angst dat de brugfunctionaris andere professionals verdringt, te voorkomen.

Hoe

Randvoorwaarden

- Bewaak je vrije en onafhankelijke rol, en focus op wat het kind en gezin nú nodig hebben.
- Benadruk dat je het team komt versterken, je de weg kent en snel kan schakelen en niet de taken van andere teamleden komt overnemen.
- Laat je niet inzetten voor andere taken (bv. invallen voor de klas of losse projecten) als dit je kernfunctie ondermijnt.
- Registreer wat je doet, wie je spreekt en wat er speelt op school (hoeveel ouders spreek je individueel en waarover?, hoeveel ouders bezoeken de groepsactiviteiten?).

Een goede start

- Vraag aan de directie om - voor jouw draagvlak in de school - jouw rol formeel te steunen en te borgen in beleid.
- Vraag de directeur om jou actief te introduceren bij ouders, binnen het team en het netwerk van school.
- Presenteer jezelf aan ouders, het team en het netwerk en maak zichtbaar wat jouw functie inhoudt, wat jouw rol wel en niet is en wat je komt toevoegen aan het team.
- Sluit aan bij teamoverleggen en vertel regelmatig over jouw werk.
- Investeer in een gelijkwaardige werkrelatie met alle teamleden.
- Zoek steun bij andere brugfunctionarissen in jouw regio en wissel ervaringen uit.

Richting leraren

- Positioneer jezelf als vanzelfsprekende samenwerkingspartner voor oudercontact en denk mee met leraren bij complexe oudercontacten en bereid gesprekken samen voor.
- Bied leraren aan dat je kan aansluiten bij oudergesprekken waar thuisomstandigheden van leerlingen daar aanleiding voor geven.

- Stimuleer leraren om ouders met een kwetsbare thuissituatie met jou in contact te brengen. Zij hoeven niet alles zelf op te lossen.
- Draag bij aan professionalisering van het team over samenwerken met ouders in het algemeen en met ouders in een kwetsbare positie in het bijzonder.

Richting zorgprofessionals
- Bespreek expliciet hoe jouw rol zich verhoudt tot de kwaliteits- of ondersteuningscoördinator en schoolmaatschappelijk werk en leg dit in overleg met de directie vast.
- Benadruk dat je werkt aan preventie, snelle signalering en ontlasting van het zorgsysteem, niet aan het overnemen van casussen.
- Sluit aan bij bestaande overlegstructuren (leerlingbesprekingen, ondersteuningsteam- en zorgoverleggen) en geef aan wanneer je denkt iets te kunnen betekenen voor een gezin.
- Zorg of vraag dat relevante leerlinginformatie zorgvuldig wordt vastgelegd in het leerlingvolgsysteem (bv. ParnasSys) en dat je daar toegang toe hebt. Maak afspraken over vertrouwelijke informatie die jij hebt ontvangen van ouders.

Voorwaarden

De directie biedt de brugfunctionaris:
- Tijd en ruimte om een netwerk op te bouwen met ouders en binnen de school.
- Tijd en ruimte voor intervisie en scholing met andere brugfunctionarissen.

Zie verder de inleiding van paragraaf 1.3 'Het positioneren van de brugfunctionaris binnen de school'.

> "*De brugger staat als het ware om het team heen en is altijd aanspreekbaar. Ze neemt zorgen weg van leerkrachten. Die voelen vaak wel dat er iets aan de hand is, maar voor hen is het moeilijk om achter de voordeur te kijken*."
>
> Een intern begeleider uit het basisonderwijs[48]

Onderbouwing

Verschillende organisatie- en professionaliteitstheorieën laten zien dat uitvoerende professionals op het snijvlak van leefwerelden (in het geval van de brugfunctionaris: gezin, school en sociaal domein), alleen verbindend kunnen werken als alle betrokkenen hun positie erkennen.[49] Rolhelderheid is belangrijk voor effectief functioneren; onduidelijkheid over taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden leidt tot rolconflict, verminderde effectiviteit en stress.[50]

Bijlage

- *Functiebeschrijving brugfunctionaris*

In het lokale netwerk

Wat

Het opbouwen van een netwerk van lokale partners dat gezinnen helpt om belemmerende factoren weg te nemen of beschermende factoren te versterken.

Waarom

Als professionals warme banden met elkaar onderhouden, weten ze elkaar te vinden en kunnen ze samen rond gezinnen staan. Dit is belangrijk bij zorgen en vragen, maar ook in het versterken van een stevige pedagogische basis met en rond gezinnen. Om de spin in het web te kunnen zijn, is het van belang dat de brugfunctionaris goed zicht heeft op het lokale aanbod dat kinderen, jongeren, ouders en de gemeenschap kan ondersteunen en versterken. Daarbij wordt de verbinding gelegd met partners, professionals en organisaties, zoals de speeltuin, kinderopvang, de jeugdgezondheidszorg of het wijkteam. In het speciaal onderwijs betekent dit ook dat er kennis is van de gemeenten waar gezinnen wonen en de voorzieningen en zorgaanbieders die nauw samenwerken met de school.

Hoe

Leren kennen

- Maak kennis met professionals uit relevante organisaties en met sleutelfiguren, investeer in het persoonlijke contact en houd het contact warm.
- Laat je gezicht zien bij lokale activiteiten voor kinderen, jongeren en ouders.
- Nodig netwerkpartners uit bij activiteiten op school.
- Sluit aan bij lokale overleggen of initieer deze als deze nog niet bestaan.

Sociale kaart

- Maak een overzicht van al bestaande contacten die de directie, zorgprofessionals en de verlengde schooldagcoördinator vanuit de school al hebben met lokale organisaties, professionals en (informele) sleutelfiguren in zorg en welzijn.
- Gebruik de lokale sociale kaart(en) van bv. de gemeente, of maak er zelf een. Denk voor het lokale zorgnetwerk bv. aan het wijkteam, de jeugdgezondheidszorg, de jeugdzorg, de wijkagent, de leerplichtambtenaar, Homestart, steungezinnen, schuldhulpmaatjes en lokale fondsen. Denk voor het lokale welzijnsnetwerk aan jeugdvoorzieningen voor sport, cultuur, huiswerkbegeleiding en loopbaanoriëntatie (bv. IMC Weekendschool), het kinder- en jongerenwerk, de kinderopvang, de bibliotheek, het zwembad, de speeltuin, het buurthuis, laagdrempelige organisaties en culturele en religieuze verenigingen.
- Heb niet alleen zicht op de organisaties, maar ook op de sleutelfiguren die een groot netwerk hebben in de wijk en een verbindende rol vervullen (dat kan bv. een imam, voetbalcoach, of oudere uit bv. de Antilliaanse gemeenschap zijn).
- Spreek met de verlengde schooldagcoördinator en zorgprofessionals af wie contacten onderhoudt met lokale zorgpartners en welke nieuwe contacten nodig zijn.

Gezamenlijk plan[51]
- Breng lokale professionals en sleutelfiguren, die met gezinnen in een kwetsbare positie werken, bij elkaar.
- Formuleer samen een heldere doelstelling om deze gezinnen te versterken.
- Maak samen een plan waarin staat wat er moet gebeuren, wanneer en door wie.
- Vraag ook de mening van ouders en leerlingen.
- Bedenk een passende organisatievorm, installeer bijvoorbeeld een kerngroep.
- Benut de verschillende perspectieven.
- Neem het belang van de gezinnen als uitgangspunt en niet het belang van de organisaties.

Zie: Lokaal samenwerken in de aanpak van kinderarmoede.

Voorwaarden

De directie:
- Biedt de brugfunctionaris tijd en ruimte om een lokaal netwerk op te bouwen.
- Erkent de noodzaak van een stevig lokaal netwerk en stevige pedagogische basis.

"Het begrip 'Samenaarschap' (gedeeld publiek eigenaarschap) daalt in. Samenaarschap is essentieel om het probleem op te lossen. 'Daar ben ik niet van' kan echt niet meer gezegd worden."

Ombudsman Rotterdam Rijnmond[52]

Onderbouwing

Rond gezinnen in een kwetsbare positie zijn vaak meerdere professionals en vrijwilligers betrokken. De mate waarin en de manier waarop deze mensen elkaar weten te vinden en productief samenwerken is essentieel voor de kansen voor kinderen en jongeren. Deze samenwerking is gebaat bij een gezamenlijk ervaren urgentie, een gezamenlijk geformuleerd doel en domeinoverstijgend werken.[53] Dat vereist allereerst dat deze mensen gezamenlijk verantwoordelijkheid nemen voor de gezinnen in de omgeving. Het helpt als er sprake is van continuïteit, korte lijnen, vertrouwen in elkaar en een duidelijke regie en taakverdeling.[54]

2.2 Signaleren

Deze werkwijzen zijn meegelezen door:
Amber Lengkeek en Mariëtte Stam (brugfunctionarissen po), Géanique Hazenberg en Anas Seikal (brugfunctionarissen vo), Ellen Donkers (NJi) en Lilith Smidts-Lefever (Sterk uit Armoede).

Bekijk **hier** het webinar *Een sterke brug naar ouders*.

Zichtbaar zijn

Wat

Zichtbaarheid van de brugfunctionaris voor álle ouders, leerlingen en professionals in en rond de school.

Waarom

Omdat vooraf niet bekend is voor wie de brugfunctionaris van betekenis kan zijn, is het belangrijk dat álle ouders, leerlingen en professionals weten dat er een brugfunctionaris is en waarvoor ze bij hem of haar terecht kunnen.[55] Ouders kunnen zelf behoefte hebben aan contact, maar ze kunnen ook andere ouders op het idee brengen om de brugfunctionaris op te zoeken. Leerlingen kunnen eveneens contact opnemen met de brugfunctionaris, of een bruggetje vormen tussen hun ouders en de brugfunctionaris. Dat is vooral van belang als ouders meer afstand ervaren tussen school en thuis, bijvoorbeeld in het voortgezet en het speciaal onderwijs. Wanneer collega's in en rond de school de brugfunctionaris goed kennen, kunnen zij ouders makkelijker in contact brengen met de brugfunctionaris.

Hoe

Zichtbaar voor ouders

- Wees zichtbaar op momenten dat ouders in en rond de school zijn: zoals bij haal- en brengmomenten, bij de start van de dag en bij oudergesprekken en -bijeenkomsten.
- Wees bij open dagen en intakegesprekken zichtbaar voor ouders.
- Wees gastheer of -vrouw bij ouder-kindactiviteiten, ouderbijeenkomsten en voortgangsgesprekken door ouders welkom te heten bij de deur, of verzorg de koffie.
- Wees - juist ook in v(s)o - aanwezig bij de introductie voor de zomervakantie van nieuwe leerlingen en stel jezelf voor aan álle ouders (geef een flyer of visitekaartje).
- Wees aanwezig in de ouderraad en de medezeggenschapsraad.
- Bezoek af en toe lokale gezinsactiviteiten.

Contact met ouders

- Maak actief contact en ga informele gesprekjes aan met ouders (vraag naar hun weekend, zeg iets over de kwaliteiten van hun kind).
- Stuur - juist ook in v(s)o - de ouders van álle nieuwe leerlingen in de tweede of derde week van het schooljaar een berichtje. Vraag: *Stelt u het op prijs als ik contact met u opneem? En zo ja, mag dat bij u thuis of liever op school?*
- Stel je voor bij ouderbijeenkomsten en overleg met de leraar of je een bijdrage kunt leveren aan het programma (bv. als extra begeleider van een groepje waarbij ouders samen in gesprek gaan).
- Richt een koffie- of gesprekshoekje in voor wachtende ouders bij voortgangsgesprekken en ga daar informeel in gesprek met ouders over hoe het met hen en hun kind gaat.
- Organiseer een activiteit om jezelf voor te stellen, bv. een meet & greet inloopochtend.
- Organiseer een vast moment in de maand: een 'koffieochtend met de brugfunctionaris'.

- Stuur ouders laagdrempelig een berichtje over de koffieochtend via mail, app of via de communicatie-app van de school.
- Neem eens een telefoondienst van de conciërge over, zodat je ouders spreekt die hun kind ziekmelden of een vraag hebben over de school.

Vindbaar voor ouders
- Hang een bordje op de deur van je werkplek met je naam, foto, functie en werk-telefoonnummer en tijden van een eventueel inloopspreekuur.
- Maak een flyer of poster waarin je je voorstelt en aangeeft waarmee ouders bij je terecht kunnen en hoe zij je kunnen bereiken. Geef deze mee aan alle ouders en hang het op in de school (zie bijlage voorbeeldflyer Maak kennis met de brugfunctionaris).
- Plaats informatie (ook in een filmpje) over jezelf op de schoolwebsite en op social media.
- Bied de informatie aan in meerdere talen en met pictogrammen.
- Voeg de rol van de brugfunctionaris toe aan de informatiekaart waarop staat wie de leraar van een klas is en hoe deze bereikt kan worden.
- Schrijf regelmatig een stukje of column in het ouderbulletin, de oudernieuwsbrief en op het ouderportaal van de school en in het lokale krantje.

Bekend bij leerlingen
- Leer leerlingen kennen op informele momenten en plekken: op het schoolplein, in de kantine, bij schoolactiviteiten en -reizen.
- Speel en praat informeel met leerlingen en bied hen een luisterend oor.[56]
- Stel je voor in de klassen en vertel leerlingen wat je voor hen en hun ouders kunt doen.
- Wees aanwezig bij de leerlingenraad om te horen wat er onder leerlingen leeft.
- Bezoek af en toe lokale speelplekken of de speeltuin waar leerlingen komen.

Bekend bij het team
- Maak informeel kennis met het team en wees regelmatig aanwezig in de teamkamer.
- Stel jezelf voor aan het team op school en geef een presentatie over wat je doet en waarvoor ouders, leerlingen en teamleden bij je terecht kunnen.
- Loop na schooltijd bij collega's binnen in de klas voor een praatje.
- Deel de flyer voor ouders ook met jouw team.
- Leg samen met de ib'er, kwaliteits- of ondersteuningscoördinator aan het team uit wat jullie rollen zijn, hoe jullie de taken verdelen en waarmee collega's bij wie terecht kunnen.
- Organiseer af en toe een activiteit met het team, zodat zij je beter leren kennen.
- Bied het team workshops aan waarin je hen handvatten geeft om kwetsbare situaties bij gezinnen te signaleren en met hen in gesprek te gaan.

Bekend in de buurt
- Maak jezelf bekend bij lokale professionals: denk aan kinder- en jongerenwerkers, professionals in de kinderopvang en jeugdgezondheidszorg, buurtwerkers en financieel deskundigen, zoals sociaal raadslieden. Geef aan waarmee ouders bij jou terecht kunnen.
- Maak duidelijk hoe jouw rol aanvullend is op die van andere professionals: je bent geen concurrent en wilt graag uitwisselen en samenwerken.
- Hang de flyer (zie bijlage voorbeeldflyer *Maak kennis met de brugfunctionaris*) ook op bij lokale organisaties waar kinderen, jongeren en ouders komen.
- Sluit aan bij ouderactiviteiten die lokale organisaties organiseren.

Voorwaarden

De directie:

- Zorgt dat de brugfunctionaris een eigen werktelefoon heeft, zodat ouders direct kunnen bellen en via WhatsApp een vraag kunnen stellen. Dit maakt ook de inzet van de tolkentelefoon eenvoudiger, als het nodig is om in een andere taal te communiceren.
- Zorgt dat school een app heeft (bv. Social Schools) waarbij ouders berichten van school in hun eigen taal kunnen lezen.

"Ik zeg, als ik me voorstel aan leerlingen: als er thuis iets speelt, als je niet lekker in je vel zit, als jouw ouders vragen hebben, als je iets wilt doen in de wijk of graag wilt sporten – geef dat dan gerust aan."

Een brugfunctionaris uit het voortgezet onderwijs.[57]

Onderbouwing

Brugfunctionarissen die zichtbaar aanwezig (present) zijn in de school en de buurt werken outreachend.[58] Vooral de persoonlijke aanwezigheid is daarbij van belang. Het idee is dat ouders de brugfunctionaris als natuurlijk aanspreekpunt gaan ervaren, doordat deze regelmatig aanwezig is en zich actief voorstelt op plekken waar ouders, kinderen en jongeren komen.

Bijlage

Voorbeeldflyer *Maak kennis met de brugfunctionaris*

Vertrouwen opbouwen

Wat

Vertrouwen opbouwen bij de ouders en leerlingen die steun van de brugfunctionaris nodig hebben, zodat er een goede relatie ontstaat.

Waarom

Voor sommige ouders is de stap naar school groot. Zij voelen zich onzeker door hun eigen ervaringen met het onderwijs, culturele verschillen of een beperkte beheersing van de Nederlandse taal.[59] Ook zijn er ouders die de weg niet weten naar instanties,[60] schaamte ervaren of niet op het idee komen om hulp te vragen, omdat zij gewend zijn om hun zaken zelf op te lossen.[61] Deze ouders durven pas deel te nemen aan activiteiten en aan te kloppen met vragen en zorgen als zij de brugfunctionaris vertrouwen. Vertrouwen opbouwen begint met ouders leren kennen en voor hen een vertrouwd gezicht worden. [62] In de kern draait het opbouwen van vertrouwen om oprechte aandacht voor wat mensen eigenlijk vragen, voor wat echt belangrijk is voor hen. Het gaat om erkenning van hun waardigheid als mens.[63] Vertrouwen opbouwen kost tijd, soms veel tijd. De basis ligt in het leren kennen van álle ouders, respectvol met hen omgaan en onvoorwaardelijk naast hen staan.

Hoe

Gezinnen kennen

- Voer met alle nieuwe leerlingen en hun ouders een kennismakingsgesprek op school of thuis. Straal uit dat je het gezin wilt leren kennen, toon oprechte interesse en laat ouder en kind vooral zelf vertellen (zie bijlage *Leidraad kennismakingsgesprek*).
- Stimuleer dat huisbezoeken door leerkrachten (po) en mentoren (vo) onderdeel worden van het schoolbeleid en dat jaarlijks met elk gezin een startgesprek op school plaatsvindt.
- Ga systematisch na of je bij álle gezinnen een beeld hebt van:
  - basale zaken: bv. gezinssamenstelling, thuistaal, woonomgeving, werk van ouders
  - beschermende factoren: bv. hechtheid, sociaal netwerk van het gezin
  - mogelijke risicofactoren: bv. onvoldoende beheersing van de (Nederlandse) taal, een licht verstandelijke beperking, armoede, werkeloosheid of ziekte van ouders.
- Leg informeel contact met ouders die je nog niet goed blijkt te kennen.

Vertrouwd voor ouders

- Heb aandacht voor alle gezinnen en extra aandacht voor gezinnen die afstand ervaren tot school of waar de thuissituatie de ontwikkeling van de leerling kan belemmeren.[64]
- Heb aandacht voor positieve zaken in het gezin en niet alleen voor mogelijke risicofactoren.
- Laat met kleine gebaren zien dat je oog hebt voor de ouder (breng bv. persoonlijk zomer- of winterpakketten langs).
- Bied ouders die onzeker zijn (in overleg met de leraar) aan om mee te gaan naar gesprekken met de leraar.

- Leer een paar woorden (hallo, dank u wel, tot ziens) in de taal van het gezin, of vraag ouder en kind om je deze woorden te leren.
- Neem de tijd om contact op te bouwen. Luister naar ouders, heb informele gesprekjes met hen voordat je meteen in actie komt.
- Vraag ouders die jou al kennen en vertrouwen om over jou te vertellen aan andere ouders om zo ouders te bereiken met wie je nog geen contact hebt.

Vertrouwd voor leerlingen
- Luister naar leerlingen, toon interesse en erken hun gevoelens, ook als je het niet eens bent met hun standpunt. Zeg bv: *'Ik snap dat dit lastig voor je is.'*.
- Wees eerlijk en betrouwbaar: doe wat je zegt en zeg wat je doet.
- Zie de kwaliteiten en talenten van leerlingen en geef hen complimenten. Niet alleen om wat ze doen, maar om wie ze zijn. Dat versterkt hun zelfvertrouwen en de relatie met jou.

Betrouwbaar voor leraren
- Sluit aan op de leraren, neem hun werk niet over en passeer hen niet.
- Houd contact met leraren over gezinnen waar je iets voor kunt betekenen of al mee in contact bent. Koppel terug als er ontwikkelingen zijn in het contact of in het gezin.
- Bereid samen met de leerkracht of mentor kennismakings- en startgesprekken met ouders voor (zie bijlage *Leidraad Kennismakingsgesprek*).
- Houd je collega's op de hoogte van de stappen die je zet en van de voortgang hierin. Werk samen, ieder vanuit een eigen rol.

Voorwaarden

De directie zorgt dat de brugfunctionaris:
- Door ouders (en collega's) wordt ervaren als lid (juf of meester) van het schoolteam en niet als hulpverlener van buiten.
- Een substantiële aanstelling heeft, en daarmee de ruimte om vertrouwen op te bouwen.

"Er hoeft niets, er moet niets, ik heb tijd en ik blijf er wel.
Zo bouwen we samen stukje bij beetje een vertrouwensband op."

Een brugfunctionaris uit het basisonderwijs[65]

Onderbouwing

Brugfunctionarissen die op deze manier een relatie opbouwen met ouders zijn present.[66] Zij nemen de tijd om te investeren in een goede vertrouwensrelatie. Zij hebben daarbij veel aandacht voor de ouder, oordelen niet en hebben het geduld om het tempo van de ouder te volgen.

Bijlage

Gespreksleidraad kennismakingsgesprek

Herkennen en bespreken

Wat

Het signaleren van kwetsbaarheden in de thuissituatie die een belemmering vormen voor de ontwikkeling van leerlingen en dit bespreekbaar maken met leerlingen en ouders.

Waarom

De brugfunctionaris is er voor alle ouders en leerlingen, maar heeft extra aandacht voor gezinnen waar kwetsbaarheden zijn in de thuissituatie. Het herkennen van gezinnen die extra ondersteuning kunnen gebruiken, is niet altijd makkelijk. Sommige gezinnen schamen zich voor hun (thuis)situatie en willen dat voor de buitenwereld verbergen.[67] Veel leerlingen en ouders vinden het dan ook moeilijk om te praten over bijvoorbeeld geldzorgen en om hulp te vragen. Het vroegtijdig herkennen en bespreken van problemen voorkomt stress en voorkomt dat problemen groter worden bij leerlingen en ouders. Als zorgen bespreekbaar zijn gemaakt, kun je samen werken aan een meer stabiele basis voor het gezin.

Hoe

Herkennen

- Leer álle leerlingen en ouders goed kennen (zie werkwijze *Vertrouwen opbouwen*).
- Wees in het contact met leerlingen en ouders alert op signalen die kunnen wijzen op armoede (zie bijlage *Signalenkaart armoede*).
- Realiseer je dat kwetsbare omstandigheden soms niet zichtbaar zijn; bijvoorbeeld omdat ouders en leerlingen er niet graag over spreken, leerlingen loyaal zijn naar hun ouders en ouders veel offers brengen om hun kind geen uitzondering te laten zijn.

> *"Op school weten ze niet dat er minder geld is en dat wil ik ook niet. Ik ben bang dat ik anders word aangekeken. Dat het in de klas wordt gezegd."*
>
> Een jongen van 15[68]

Bespreken

- Ga open in gesprek met alle ouders, heb daarbij niet alleen oog voor de zorgen van ouders, maar juist ook voor de positieve zaken in het gezin.
- Vraag ouders hoe het met ze gaat rond levensgebeurtenissen (bv. gezinsuitbreiding, nieuwe baan, verhuizing, scheiding, ziekte of overlijden) en houd een vinger aan de pols.

- Bespreek signalen over kwetsbaarheden en voorkom zo dat ouders of leerlingen zelf hun situatie moeten aankaarten.
- Normaliseer de zorgen die ouders hebben en vraag bv. "*Er zijn veel gezinnen met financiële problemen. Is dat bij u/jou misschien het geval?"*[69] Of benoem dat de boodschappen steeds duurder worden.
- Benoem concreet wat je ziet en wees daarbij vragend en betrokken en niet veroordelend. Helpende vragen kunnen zijn: "*Ik heb gemerkt dat je geen lunch bij je hebt…. mag ik daar iets over vragen? Zullen we samen kijken wat mogelijk is? Wat zou op dit moment het meest helpen?"*
- Toon je eigen gevoel, zeg bv: "*Ik zie iets en vind het lastig om erover te beginnen"*.[70]
- Wees geïnteresseerd in de beleving van de ander en check of je hen goed begrijpt: *Ik zie dat u/jij dit lastig vindt, dat vind ik ook. Als ik u/jou goed begrijp, bedoelt u/bedoel je…?"*
- Wees eerlijk in je wat kunt doen en belooft. Zeg bijvoorbeeld: "*Ik ga mijn best doen om dit voor je te regelen, maar ik weet niet zeker of het lukt*."
- Blijf communiceren over wat je aan het doen bent en hoe dat gaat.
- Laat ouders en leerlingen weten dat wat ze je vertellen bij jou veilig is. Zeg: *"Als jij dat niet wil, deel ik dit niet met anderen."* Behalve als iemands veiligheid in gevaar is, wees dan eerlijk in met wie je de informatie deelt (zie ook de werkwijzen Steun bij ouderschap).
- Luister naar wat de leerling of de ouder wil en sluit daarbij aan met suggesties. Formuleer hierin voorzichtig (bijvoorbeeld "*Mag ik met je meedenken?"* in plaats van *"Je moet …"*).
- Realiseer je dat het aan de leerling/de ouder is om al dan niet gebruik te maken van de aangereikte suggesties.
- Vraag waar ouders of leerlingen behoefte aan hebben. Soms is een luisterend oor genoeg.

Voorwaarden

De directie:

- Zorgt voor een veilige, rustige plek (eigen ruimte) waar de brugfunctionaris ongestoord met een ouder of een leerling kan praten.

Onderbouwing

Brugfunctionarissen werken vanuit een vertrouwensband, zien en benoemen de zorgen van leerlingen of ouders en wat dat met hen doet. Dat is de basis voor het op een stress-sensitieve manier bespreekbaar maken van kwetsbaarheden.[71]

Bijlage

Signalenkaart armoede

2.3 Ondersteunen

Deze werkwijzen zijn meegelezen door:
Suzan Middel en Jantien Petersen (brugfunctionarissen vo), Ellen Donkers (NJi), Henderien Steenbeek (Landelijk Expertisecentrum PO-VO/Hanze), Chris Mosch (Ministerie van OCW), en Lilith Smidts-Lefever (Sterk uit Armoede).

Bekijk **hier** het webinar
Een sterke basis voor het gezin

Financiële steun

Wat

Hulp en advies bij geldzorgen, schoolkosten, het aanvragen van financiële ondersteuning en een warme toeleiding naar verdergaande financiële ondersteuning en schuldhulpverlening.

Waarom

Voor ouders met geldzorgen kunnen kosten voor hun kind een probleem vormen, bijvoorbeeld voor een laptop, fiets, bril, beugel, muziekles of sportactiviteiten. Daarnaast zijn zij niet altijd op de hoogte van beschikbare regelingen of van organisaties die hen daarbij kunnen ondersteunen. Wanneer de brugfunctionaris ouders actief informeert en begeleidt, wordt vaker gebruikgemaakt van bestaande voorzieningen.[72] Ouders die financiële steun ontvangen, ervaren meer rust en zelfvertrouwen, minder stress en staan positiever in het leven.[73] Leerlingen in het vo hebben vaak ook financiële verantwoordelijkheden, zoals zak- en kleedgeld of een telefoonabonnement. Maar ze hebben niet altijd voldoende kennis of ondersteuning om hiermee om te gaan. Omdat veel jongvolwassenen schulden opbouwen,[74] is het belangrijk om jongeren vroegtijdig te begeleiden bij het omgaan met geld.

Hoe

Vo-leerlingen

- Wijs op betrouwbare informatie over het omgaan met geld, bv. MoneyFit.
- Leer leerlingen omgaan met geld en financieel zelfredzaam te worden en bereid hen voor op financiële zelfstandigheid (zie werkwijze *Kansen voor leerlingen*).
- Help bij het zoeken naar een oplossing als leerlingen zelf problemen met geldzaken hebben. Verwijs zo nodig door naar deskundige hulp (bv. naar Get a Grip, Temma, of het wijkteam).
- Verwijs leerlingen met geldzorgen vroegtijdig naar financiële spreekuren van de gemeente waar zij wonen of naar sociale raadslieden.
- Ga na of er in jouw gemeente een jongerenperspectieffonds is en wijs leerlingen met schulden op deze mogelijkheid.

Ouders

Informeren

- Heb inzicht in de (school)kosten voor ouders (zie ook werkwijze *Soepele overgangen*).
- Informeer alle ouders met een flyer over financiële ondersteuning (met de contactpersoon in de school) en deel deze breed (bij kennismakingsgesprekken, nieuwsbrief, poster in school) (zie bijlage Voorbeeldflyer *Zorgen over schoolkosten*).
- Post regelmatig een bericht met bv. financiële tips en de steun die je kunt bieden bij geldzorgen in ouderapps of -bulletins.
- Herinner ouders tijdig aan deadlines voor betalingen.
- Wijs ouders op de VoorzieningenWijzer (besparen kosten) en de site Bereken-UwRecht (tegemoetkomingen) om na te gaan welke financiële steun mogelijk is.
- Richt een ouderservicepunt in op school met een wekelijks inloopspreekuur van bv. een sociaal raadsman/-vrouw voor het invullen van formulieren en het beantwoorden van financiële vragen.

Regelingen

- Heb inzicht in de voorzieningen voor leerlingen van ouders met financiële problemen.
- Heb een actueel overzicht van de lokale fondsen en subsidieverstrekkers om steun of kwijtschelding aan te vragen (zie bijlage *Overzicht fondsen*).
- Vraag informatie en hulp aan een specialist (bv. van een sociaal team, raadslieden) voor belastingaangifte, aanvragen toeslagen of schuldhulpverlening.
- Help ouders gebruikmaken van regelingen en fondsen om bijvoorbeeld een laptop, schoolspullen, fiets of koelkast aan te schaffen (zie bijlage *Overzicht fondsen*).
- Wijs ouders op het persoonlijk budget van gemeenten (vaak in de vorm van een kindpakket).[75] Dit budget is bedoeld om basisbehoeften en meedoen in de samenleving mogelijk te maken, bv. voor kleding, bibliotheekpas, zwem- en sportles en schoolkosten. Veel gemeenten bieden daarnaast ook stadspassen met kortingen.
- Wijs ouders op lokale regelingen voor gratis openbaar vervoer voor mensen met een laag inkomen en op mogelijkheden voor gratis openbaar vervoer (of een gereduceerd tarief) voor leerlingen.
- Zorg voor noodvoorzieningen zoals boodschappenbonnen, een noodfonds of schakel, waar nodig, het gemeentelijk noodfonds of wijkteam in (maatwerkbudget).

Toeleiden
- Vraag ondersteunende organisaties (fondsen, werk en inkomen, budgetmaatjes, wijkteams) aanwezig te zijn als ouders op school zijn (bij ouderbijeenkomsten).
- Leid ouders, waar nodig, toe naar ondersteuning in de wijk, zoals de formulierenbrigade van de gemeente, het sociaal wijkteam of sociaal raadsliedenwerk.
- Help ouders met geldzorgen met het invullen van de test van Geldfit (gratis nummer 0800-8115) die, afhankelijk van de ernst van de situatie, toeleidt naar
  1) zelfhulp (Nibud, Wijzer in Geldzaken),
  2) een getrainde vrijwilliger die online steun biedt,
  3) een getrainde vrijwilliger die persoonlijke steun biedt of
  4) professionele schuldhulpverlening vanuit de gemeente.
- Leid ouders met geldzorgen vroegtijdig toe naar het sociale wijkteam, financiële spreekuren van de gemeente of een vrijwilliger van Humanitas, een lokaal budgetmaatje of schuldhulpmaatje (vraag hen om de ouders te helpen met het sorteren van hun post).

Team
- Sluit aan bij zorgoverleggen in school (bv. van het ondersteuningsteam), waar zorgen rond leerlingen, waaronder financiële zorgen, vroegtijdig worden besproken.
- Wees beschikbaar voor collega's met vragen over financiële steun voor gezinnen.
- Stimuleer leraren een training te volgen – niet alleen over financiële educatie – maar ook over het signaleren en begrijpen van armoede en het stimuleren van leerlingen om hulp te vragen.
- Stimuleer financiële educatie in de klas: doe bv. mee met de week van het geld van het ministerie van Financiën, of gebruik lessen van Wijzer in geldzaken of MoneyWays.
- Stimuleer in het vo dat de school leerlingen voorbereidt op hun financiële zelfstandigheid, bv. met het lespakket Geldplan Bijna 18. Nu regelen! (Nibud).
- Stimuleer in het vo dat de school aandacht besteedt aan schuldenpreventie, bv. met het lesprogramma Hoe word je rijk of de serious game No credit? Game over!
- Stimuleer leraren om in de klas aandacht te besteden aan het durven vragen van hulp bij zorgen (financieel of anderszins).

Privacy van ouders

Bespreken binnen de school

Je mag met collega's in school over leerlingen en ouders spreken, mits dit proportioneel gebeurt (op basis van 'need to know', niet 'nice to know') en professioneel is het doel beter begeleiden van de leerling of de ouder. Bespreek zorgen eerst mét ouder en/of kind en spreek niet onnodig óver hen met derden.[76]

Bespreken buiten de school

Je mag met professionals buiten de school over leerlingen en ouders spreken, (bv. in een multidisciplinair overleg, casusbespreking met een jeugdarts, hulpverlener van het wijkteam of leerplichtambtenaar) mits daar toestemming van de ouder (en vanaf 16 jaar ook van de leerling) voor is. Het is handig die toestemming schriftelijk vast te leggen en op te nemen in het leerlingdossier.
Zie ook dit document over privacy.

Voorwaarden

De directie (zie ook infoblokje werkwijze *Soepele overgangen*):

- Beperkt de kosten voor ouders zoals de vrijwillige ouderbijdrage, verborgen schoolkosten en kosten voor aanvullend lesmaterialen.
- Laat leerlingen altijd aan schoolgebonden activiteiten deelnemen.

De gemeente en fondsen:

- Verstrekken jaarlijks een helder overzicht van regelingen en fondsen.
- Staan toe dat brugfunctionarissen aanvragen samen met/voor ouders doen.
- Staan aanvragen op klasniveau toe, ook voor verrijkende activiteiten.

"De flyer kreeg ik van de mentor en die heeft alles uitgelegd wat mogelijk was. Toen heb ik gelijk een afspraak gemaakt.
De drempel is zo veel lager geworden. Het was eerst geen drempel, maar eigenlijk een muur waar je overheen moest klimmen,
die is nu veel lager."

Een ouder van een leerling uit het voortgezet onderwijs[77]

Onderbouwing

Bij deze werkwijze vormt de presentiebenadering[78] de basis van waaruit de brugfunctionaris in het contact met gezinnen met geldzorgen oog en gevoel krijgt voor wat nodig is. In plaats van de nadruk op methodieken en procedures te leggen, werk je vanuit oprechte betrokkenheid, laagdrempeligheid en empathie en blijf je dichtbij de leefwereld van het gezin.
Ook werk je stress-sensitief, en houd je in de begeleiding van ouders rekening met de chronische stress waar zij mee kampen.[79]

Bijlage

Overzicht fondsen
voorbeeldflyer *Zorgen over schoolkosten*

Materiële steun

Wat

Laagdrempelige materiële steun aan leerlingen en ouders die geldzorgen hebben.

Waarom

Kinderen en jongeren die opgroeien met weinig geld missen vaak basale zaken als voldoende voeding, een fiets, bril of laptop en passende kleding en kunnen vaak niet meedoen met hun leeftijdsgenoten. Zij kunnen zich hierdoor minder concentreren, lopen een groter risico op sociale uitsluiting en missen belangrijke ervaringen, wat hen belemmert in hun ontwikkeling.[80] Hoewel ondersteuning bij het aanschaffen van spullen en het mee kunnen doen aan activiteiten geen structurele oplossing voor armoede is, biedt het wel een tijdelijke oplossing voor basale behoeften. Dat vermindert stress en zorgen en versterkt het vertrouwen van ouders in de brugfunctionaris.[81]

Hoe

Voedsel

- Bied leerlingen die dat thuis niet krijgen ontbijt en/of een lunch aan, bv. via het programma schoolmaaltijden (bv. keuze uit een maaltijd op school, of boodschappenbonnen).
- De ontbijten of lunches kunnen klaargemaakt worden door vrijwilligers van school, uit de wijk en/of van bedrijven (zie Eerlijke start).
- Op scholen met een keuken kunnen leerlingen helpen met het bereiden en verzorgen van de maaltijden, bv. als onderdeel van de lessen zorg en welzijn of van de rijke schooldag.
- Check in je eigen werkgebied welke lokale initiatieven er zijn om gezinnen te ondersteunen.
- Breng - zeker op scholen die niet deelnemen aan het programma schoolmaaltijden - ouders in contact met initiatieven zoals het Nationaal Jeugdontbijt of wijkinitiatieven voor ontbijt.
- Gebruik deelname aan schoolontbijt of -lunch om te signaleren of een gezin meer ondersteuning nodig heeft.
- Vraag fruit aan bij het Europese programma Schoolfruit en -groente dat 20 weken per jaar drie porties fruit per leerling kan verzorgen.
- Verdeel eten dat over is, bijvoorbeeld na schoolfeesten, onder ouders die dit nodig hebben.
- Help berekenen of het gezin recht heeft op ondersteuning van de voedselbank en zoek op waar de dichtstbijzijnde voedselbank is (ook voor huisdieren).
- Breng ouders in geval van acute ‘broodnood’ in contact met wijkorganisaties (zoals het Rode Kruis, moskeeën, kerken en diaconie) die supermarktbonnen verstrekken, of neem contact op met Stichting Urgente Noden.

Kleding en materiaal
- Zorg dat een aantal schoolfietsen aanwezig is voor leerlingen die geen fiets hebben.
- Stel maandverband gratis beschikbaar voor meisjes, bv. in een kastje op het toilet of via een vrouwelijk teamlid. Kijk bij Menstruatie Uitgiftepunten wat de mogelijkheden zijn.
- Richt een doorgeefkast in op een zichtbare plek voor dagelijkse spullen die leerlingen en ouders kunnen uitwisselen (kleding, gymspullen, speelgoed). Leg de nadruk op duurzaamheid en niet op armoede.
- Laat leerlingen als project of in economielessen (vo) een tweedehands kledingwinkeltje opzetten en zelf de winkel runnen, met kleding tegen lage prijzen.
- Start via Kinderhulp een zwerfboekenstation in de school, waarbij leerlingen boeken met de sticker 'neem me mee' lezen en daarna weer laten zwerven voor andere leerlingen.
- Creëer momenten waarop ouders elkaar kunnen helpen met concrete diensten (bv. het repareren van fietsen of het herstellen van kleding).
- Wijs gezinnen die gebruikmaken van de voedselbank op kinderen van de voedselbank, voor een pakket met nieuwe kleding, nieuwe schoenen en cadeautjes.
- Wijs gezinnen op kledingbanken (bv. kledingbank Maxima), weggeefwinkels, kringloopwinkels voor gratis of goedkope kleding.

Diensten
- Wijs gezinnen op plekken waar zij kapotte apparaten samen met een vrijwilliger kunnen repareren (repaircafé).
- Wijs gezinnen op vrijwilligers die via Stichting Present kunnen helpen met klusjes (opknappen kinderkamer, onderhoud tuin).
- Vraag leerlingvervoer aan voor gezinnen waarvan de leerlingen niet alleen naar school kunnen reizen door bv. ziekte, een beperking of omdat zij te ver van school wonen.

Schoolspullen
- Wijs ouders op de mogelijkheid schoolspullen zoals een laptop of een fiets aan te vragen via Stichting Leergeld.
- Vraag een schoolspullenpas (vaak € 50) aan bij het Armoedefonds voor leerlingen die naar de brugklas gaan.
- Vraag budget voor schoolspullen en zaken als een bureau of fiets bij het Nationaal Fonds Kinderhulp of Jeugdeducatiefonds. Denk daarbij ook aan rugzakjes, broodtrommeltjes en gymschoenen voor nieuwe kleuters.
- Check of de lokale kindregeling of het schoolfonds van de gemeente voorziet in schoolspullen.

Uitjes, feestjes en vakanties

- Vier verjaardagen door het kind in het zonnetje te zetten en een activiteit te laten kiezen (zie Wie jarig is viert feest) en schaf trakteren af.
- Meld jarige kinderen van 4-12 jaar aan voor een verjaardagsbox via Jarige Job of wijs ouders op gratis kinderfeestjes door Stichting Uitgestelde Kinderfeestjes.
- Meld gezinnen aan voor seizoensacties zoals bv. Actie Pepernoot, voor sinterklaaspresentjes, Actie Zomerpret, voor speelgoed en toegangskaarten voor bioscoop, zwembad, pretpark of soortgelijke zomer- en winteracties.
- Wijs ouders op de mogelijkheid van een kindervakantie (gratis of een bijdrage naar draagkracht). Zie bv. het Steunpunt Kindervakanties, Kindervakantieweken van Humanitas of de Vakantiebank en Heppie vakantieweken en weekenden.
- Ondersteun leerlingen (ook in het vo) bij het leren zwemmen en fietsen.

Voorwaarden

De directie voorziet de brugfunctionaris van:

- Een klein budget voor het aanschaffen van basisproducten (bv. brood, kleding, etc.) en noodvoorzieningen (bv. leenfiets, slaapzak).

De gemeente voorziet de brugfunctionaris van:

- Handgeld vanuit de gemeente of maatwerkbudget van het lokale sociaal team,
- Een actueel en helder overzicht van lokale regelingen en fondsen.

"De doorgeefkast geeft bij ons een solidariteitsgevoel, we helpen elkaar. Vanochtend had ik nog een moeder met drie jonge kinderen die aangaf dat ze de doorgeefkast zo fijn vindt. Ze haalt er regelmatig een leuke puzzel uit en kleren. Ook als je geld genoeg hebt, mag je best iets uit de kast meenemen. Die ouders leggen dan weer iets anders terug."

Een brugfunctionaris uit het basisonderwijs[82]

Onderbouwing

Mensen hebben - volgens de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens[83] - recht op een levensstandaard die gezondheid en welzijn van het gezin mogelijk maakt. Dit vereist dat voorzien is in basisbehoeften als voeding, kleding, huisvesting en toegang tot gezondheidszorg. Kinderen en jongeren hebben het recht om te kunnen leven op een manier die wij in onze samenleving als minimaal aanvaardbaar vinden.[84] Dat betekent dat zij – naast bv. adequate verzorging en een veilig thuis – recht hebben op vrijetijdsbesteding en contact met leeftijdgenoten.[85] De Commissie Sociaal Minimum[86] laat zien dat veel Nederlanders niet beschikken over een voorspelbaar en voldoende inkomen waarmee deze rechten gewaarborgd kunnen worden. Dat betekent dat veel ouders een beroep moeten doen op materiële en financiële steun om dit te kunnen compenseren.

Bijlage

Zie *Overzicht fondsen*

Sociale steun

Wat

Hulp aan ouders en leerlingen om hun netwerk te versterken, zodat zij meer steun ontvangen uit de omgeving.

Waarom

Ouders en leerlingen hebben niet altijd een netwerk dat praktische steun biedt en waar zij vragen en zorgen kunnen delen. Dit kan leiden tot gevoelens van isolement, zeker bij alleenstaande ouders die hun zorgen niet met een partner kunnen delen of voor leerlingen met ouders die hen onvoldoende aandacht kunnen bieden.[87] Een steunend netwerk vergroot het zelfvertrouwen van ouders, versterkt de opvoeding en zorgt ervoor dat zij positievere relaties aangaan.[88] Dat draagt bij aan een veilige en steunende omgeving voor kinderen en jongeren. Voor hen helpt een netwerk van vertrouwde volwassenen en leeftijdsgenoten bij het omgaan met stress en tegenslagen, veerkracht, sociaal-emotionele ontwikkeling, schoolprestaties en betrokkenheid bij school.[89]

Hoe

Ouders

- Wees beschikbaar voor ouders die weinig contacten hebben. Luister naar hen en probeer te achterhalen wat de oorzaak is en welke behoefte deze ouders hebben.
- Introduceer een ouder met weinig contacten in een groep ouders, of neem hen een keer mee naar een groepsactiviteit.
- Organiseer laagdrempelige inloopmomenten met koffie en ruimte voor ontmoeting, zodat alle ouders zich welkom voelen en elkaar kunnen spreken.
- Start een buddy-project, waar ervaren ouders andere ouders steunen.[90] Ouders die al bekend zijn in de school, kunnen zo een nieuwe ouder introduceren in de school.
- Start appgroepen (bv. per klas) waarin ouders die dat willen contact met elkaar kunnen onderhouden en vragen, zorgen en plezier kunnen delen.
- Stimuleer ouders bij bijeenkomsten en in app-groepen om ook praktische steun aan elkaar te vragen én te bieden (kind mee naar school nemen, een boodschap doen).
- Moedig ouders aan om vrijwilligerswerk op school te doen. Zorg dat de inzet haalbaar blijft en de voortgang van de activiteiten niet volledig van hen afhankelijk is.
- Moedig ouders aan om deel te nemen aan activiteiten in de buurt waarbij zij hun netwerk kunnen vergroten.
- Breng ouders in contact met organisaties met inloop- of gezinsactiviteiten of -maaltijden, waarbij zij met hun kinderen kunnen aansluiten, voor contact en een luisterend oor.
- Breng ouders in contact met organisaties die hen een maatje kunnen bieden (een getrainde vrijwilliger bv. via Humanitas).

Leerlingen
- Denk mee over hoe zij aansluiting kunnen vinden bij andere leerlingen.
- Help om blokkades in het contact met leeftijdsgenoten (geen geld om mee te gaan naar het zwembad, een kamer waarin je geen vrienden wilt ontvangen) weg te nemen.
- Breng leerlingen met weinig zelfvertrouwen in contact met 'Rots- en watertraining' of boksles.
- Breng samen met de leerling het eigen netwerk aan steunfiguren in kaart, wie welke steun (emotioneel, informationeel of praktisch) kan bieden en hoe de leerling hen om hulp kan vragen.
- Breng de leerling in contact met een lokaal mentorprogramma (bv. een lokale afdeling van Big Brothers, Big Sisters of de Rotterdamse Douwers).
- Verwijs leerlingen, die behoefte hebben aan steun buiten hun netwerk, naar een maatjesproject of een weerbaarheidstraining in groepsverband in de regio.
- Help bij het vinden van een mentor uit het eigen netwerk: een steunende, niet-ouderlijke volwassene met instemming van de ouder (zie JIM: Jouw Ingebrachte Mentor-aanpak).[91]
- Ga in gesprek met jonge mantelzorgers en kijk welke steun er voor hen is.
- Raadpleeg de factsheet Suïcidaliteit onder jongeren (van 113 Zelfmoordpreventie) bij zorgen over sombere gevoelens van een leerling.

Voorwaarden

De directie:
- Voorziet in een ruimte in school - bij voorkeur een ouderkamer - waar ouders kunnen samenkomen en waar de brugfunctionaris ouderactiviteiten kan organiseren.

"Vanochtend organiseerde ik voor ouders een spelletjesochtend. Op deze laagdrempelige manier leren ouders en school elkaar nóg beter kennen. Er ontstonden nieuwe contacten tussen ouders onderling en leuke gesprekken; een gevoel van verbondenheid!"

Een brugfunctionaris uit het basisonderwijs[92]

Onderbouwing

Kinderen en jongeren zijn erbij gebaat als zijzelf en hun ouders een stevig sociaal netwerk hebben. Dit 'sociale kapitaal'[93] beschermt gezinnen als het tegenzit in het leven. De praktische, emotionele en materiële steun en waardering die ouders halen uit het netwerk van mensen die nabij staan zorgt voor *bonding sociaal kapitaal*. Het is goed als ouders ook relaties opbouwen met mensen buiten hun kleine kring waardoor zij hun leefwereld verbreden *(bridging sociaal kapitaal)* [94], omdat ouders dan ook andere oplossingen leren kennen. [95] Ook leerlingen hebben baat bij zowel *bonding* als *bridging sociaal kapitaal*. Hechte relaties met familie, vrienden en klasgenoten bieden emotionele veiligheid en steun. Contacten buiten de eigen vertrouwde groep helpen leerlingen hun sociale vaardigheden te ontwikkelen, nieuwe perspectieven te ontdekken en zich breder te oriënteren op school en in de samenleving.

Steun bij ouderschap

Wat

Hulp en advies aan ouders in hun ouderschap, zodat zij hun kinderen optimaal kunnen begeleiden in het veilig, gezond en kansrijk opgroeien.

Waarom

Het opgroeien in een gezin waar kinderen bescherming, verzorging en een liefdevolle bejegening ontvangen, draagt bij aan het welzijn en hun ontwikkeling.[96] Ouders die goed in hun vel zitten en het ouderschap positief beleven, hebben meer zelfvertrouwen en zijn meer beschikbaar voor hun kind.[97] Stress in het gezin kan er toe leiden dat ouders minder beschikbaar zijn voor hun kind, minder geduldig en aanmoedigend zijn, en strenger straffen.[98] In bijna de helft van de gezinnen waar kindermishandeling plaatsvindt, blijkt sprake van armoede als stresserende factor.[99] Het loont daarom om een positief thuisklimaat te bevorderen[100] en beschikbaar te zijn om vragen en zorgen over de opvoeding met ouders te bespreken.[101]

Hoe

Positief ouderschap[102]

- Steun ouders door stress terug te dringen en stabiliteit te versterken (Zie werkwijzen *Financiële* en *Materiële steun*).
- Stimuleer ouders om meer met hun kind te praten, hun positieve gedrag te zien en meer activiteiten met hen te ondernemen (bezoek kinderboerderij, samen koken of voetballen).
- Help ouders 'goede-ouder' ervaringen op te doen, waarin zij ervaren dat zij er toe doen voor hun kind. Zeg bv: '*Kijk eens hoe blij jouw kind is dat je vandaag op school* bent.'

- Bespreek met ouders hoe zij het ouderschap ervaren, sluit aan bij hun verhaal en versterk wat goed gaat. Vraag *'Wat gaat goed en wat zou je graag veranderd willen hebben?'* (niet '*Wat is het probleem*'). Bied veiligheid en ruimte voor gevoelens van schuld en schaamte. Vertel dat het normaal is wanneer je soms worstelt en het ouderschap even niet leuk vindt.
- Praat niet alleen met ouders, maar ben ook een rolmodel in het spreken over kwetsbaarheid en het 'niet weten'.
- Praat met ouders niet alleen over de opvoeding, maar ga ook in gesprek over hun financiële situatie, partnerrelatie, opleiding, werk-gezin balans, kinderopvang en sociale contacten.[103]

Groepsactiviteiten
- Bied themabijeenkomsten aan (bijvoorbeeld over social media, gezondheid of pubertijd), of gericht op een specifieke groep (bv. ouders groep 1 of groep 8, of van de brugklas). Zo weten ouders dat zij andere ouders zullen tegenkomen met soortgelijke vragen en ervaringen.
- Organiseer een peuter-speelpunt waar ouders elkaar ontmoeten en jonge kinderen kunnen spelen. Stimuleer gesprekken over ouderschap, opvoeden en de ontwikkeling van kinderen.

Activiteiten buiten de school
- Moedig ouders aan om deel te nemen aan activiteiten in de buurt waarbij zij hun ouderschaps- en opvoedervaringen kunnen bespreken, zie bv. Wijkacademie Opvoeden of voor alleenstaande ouders bv. Meet the parents.[104]
- Breng ouders in contact met Buurtgezinnen, Meeleefgezinnen of Steunouders om hen te ontlasten in hun ouderschap.
- Breng vaders in contact met activiteiten als een vadercafé of vadergroepen of ga na of er in de omgeving vader-kind activiteiten worden aangeboden.
- Breng ouders in contact met Home-Start waar een vrijwilliger langdurig steun biedt met een luisterend oor, vriendschappelijk contact, lichte opvoedsteun en praktische opvoedhulp.[105]
- Wijs ouders met opvoedvragen op de Oudertelefoon voor anoniem bel- of chatcontact.
- Wijs ouders op organisaties die een mentor bieden aan kinderen en jongeren. Dit kunnen zelf ingebracht mentoren zijn, uit het eigen sociale netwerk van de jongere (zie JIM: Jouw Ingebrachte Mentor), getrainde vrijwilligers of studenten (zie bijvoorbeeld Big Brother, Big Sister/ Big Friends of initiatieven als de Rotterdamse douwers).

Opvoedproblemen
- Blijf naast ouders staan, ook als zij soms onhandig of zelfs onveilig opvoeden.
- Ga met ouders in gesprek over opvoeden en stress. Bespreek de normale ontwikkeling van kinderen en normale uitdagingen die daarbij horen voor kinderen en ouders.
- Gebruik bij taalbarrières zo nodig beeldmateriaal.
- Ken de risico- en beschermende factoren voor kindermishandeling en ga op tijd in gesprek met ouders om escalatie van beginnende problemen te voorkomen.

(Vermoedens van) onveiligheid achter de voordeur
- Wees alert op signalen van kindermishandeling. Bedenk dat er kindermishandeling kan spelen zonder dat een kind op school signalen laat zien.
- Verdiep je in wat de taak van scholen is om kindermishandeling te signaleren en te stoppen.
- Volg bij zorgen of vermoedens van onveiligheid de stappen uit de Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Breng de signalen in kaart (stap 1), overleg altijd met de schoolleider en overleg bij twijfel met Veilig Thuis (stap 2) en ga altijd met een open, niet beschuldigende houding het gesprek aan met ouders (stap 3).
- Zorg dat de school goede afspraken en procedures heeft met betrekking tot de verschillende stappen van de Meldcode: wie gaat er in gesprek met ouders. Als een melding vanuit school nodig is, laat deze dan bij voorkeur door de schoolleider doen.

Voorwaarden

De directie of gemeente:
- Biedt mogelijkheden voor reflectie en training aan onderwijsprofessionals aan om zo ouders de beste steun te kunnen bieden in complexe opvoedsituaties.

"Wat mij blij maakt zijn de adviezen. De levenservaringen van andere moeders die dezelfde problemen zijn tegengekomen. Het uitwisselen tussen de verschillende moeders. Die adviezen neem ik ook serieus. Dus ik voel me niet eenzaam en alleen met mijn probleem, want iemand die precies op mij lijkt, heeft die problemen ooit ook meegemaakt. Dan denk ik: 'Oh dat ga ik doen, dat ga ik zo aanpakken'."

Een moeder van een alleenstaande moedergroep[106]

Onderbouwing

Volgens de ouderschapstheorie van Alice van der Pas[107] willen ouders het beste voor hun kind, wat ouderschap per definitie kwetsbaar maakt. Ouders worden beschermd door vier buffers:
- een solidaire gemeenschap
- een sociaal netwerk en een goede taakverdeling
- reflectie op ouderschap
- voldoende 'goede ouder-ervaringen'

Soepele overgangen

Wat

Begeleiding voor leerlingen en ouders bij de overgang van het basisonderwijs naar het voortgezet onderwijs en van het voorgezet onderwijs naar het vervolgonderwijs (mbo, hbo, universiteit).

Waarom

Vooral voor leerlingen in kwetsbare omstandigheden kan de overgang naar de basisschool en van basisschool naar voortgezet onderwijs en van voortgezet onderwijs naar vervolgonderwijs groot zijn.[108] Dit kan leiden tot aanpassingsproblemen,[109] met mogelijke gevolgen voor hun welbevinden, motivatie en zelfvertrouwen[110] of zelfs voortijdig schoolverlaten.[111] Ouders spelen een belangrijke rol in de schoolkeuze van hun kind en kinderen zien hun ouders als de belangrijkste sparringpartners.[112] Goede voorlichting[113] en betrokkenheid van ouders helpen bij een soepele overgang.[114] Voor ouders die minder bekend zijn met het Nederlandse onderwijssysteem of negatieve onderwijservaringen hebben, kan het lastig zijn om hun kind te begeleiden.[115] Ook kunnen zorgen over schoolkosten of een extra ondersteuningsbehoefte van het kind een rol spelen. Brugfunctionarissen in zowel het basis- als het voortgezet onderwijs kunnen dan steun bieden, aanvullend op de reguliere begeleiding van de klassenleerkracht of mentor.

Hoe

In het basisonderwijs

Voorbereiding

- Stem af met collega's over activiteiten rond de overgang po-vo en maak duidelijk waarvoor zij jou als brugfunctionaris kunnen inschakelen.
- Ken de tijdlijn van de overgangsmomenten (preadvies, adviesgesprek, open dagen, inschrijfmomenten).
- Ken de vo-gids van je gemeente en de relevante contactpersonen/ brugfunctionarissen.
- Ondersteun ouders om een klankbord te zijn voor hun kind bij keuzes voor buitenschoolse activiteiten en bij keuzes voor vervolgscholen.
- Gebruik de brugklas-proof mailtjes om ouders voor te bereiden op het begeleiden van hun kind bij geldzaken in het vo (zoals bankzaken regelen, uitgaven beheersen, omgaan met tikkies, leningen, schulden en hulp vragen).
- Wijs ouders op vo-voorbereidingscursussen voor leerlingen die in veel gemeenten worden aangeboden.

Voorlichting
- Wees aanwezig bij ouderbijeenkomsten in de bovenbouw over talentontwikkeling.
- Sluit aan bij de voorlichting in groep 8 over het schooladvies en de schoolkeuze.
- Nodig in groep 8 oud-leerlingen uit die vertellen over hun overstap naar het vo.
- Organiseer samen met bovenbouwleerkrachten een extra bijeenkomst voor ouders die meer willen weten over het Nederlandse schoolsysteem en de overgang naar het vo. Betrek hierbij brugfunctionarissen uit het vo.
- Bespreek bij de keuze voor vo-scholen niet alleen over het schoolniveau, maar ook het pedagogisch-didactische klimaat en het profiel (bv. techniek, tweetalig, muziek of theater).
- Ga mee met groep 7 en 8 bij bezoeken aan het vo en let extra op leerlingen van wie ouders de overgang lastig vinden.
- Organiseer voor geïnteresseerde ouders een gezamenlijk bezoek aan een scholenmarkt of open dagen.
- Wees beschikbaar om ouders te informeren en zaken te verduidelijken, bijvoorbeeld over het schooladvies of de -keuze en sluit zo nodig aan bij gesprekken met de leerkracht.

Schoolspullen
- Verzamel van vo-scholen de lijst met schoolspullen die ouders moeten aanschaffen.
- Bespreek met leerlingen en ouders welke spullen nodig zijn en organiseer zo nodig een koffieochtend hierover.
- Bespreek de kosten van het vo (zie infoblokje *Schoolkosten vo*) en de beschikbare regelingen en voorzieningen (zie werkwijze *Materiële steun*).
- Check of ouders een laptop en fiets voor hun kind hebben of kunnen aanvragen.
- Gebruik fondsen (Jeugdeducatiefonds, Leergeld, Kinderhulp) om leerlingen aan schoolspullen te helpen.
- Organiseer een fietscheck voor groep 8 en zorg waar nodig voor reparaties (met ouders of met een fietsenmaker) en tweedehands fietsen voor leerlingen zonder fiets.
- Regel budget voor schoolrugzakken en laat leerlingen er zelf één kiezen.
- Regel budget of cadeaubonnen en ga samen met leerlingen schoolspullen kopen.

Overgang po-vo

- Informeer op school (po of vo) naar activiteiten binnen de subsidieregeling *verbinding po-vo*, en sluit aan waar mogelijk (zie het verbindingsplan po-vo van jouw school).
- Zorg als brugfunctionaris vo voor zichtbaarheid tijdens open dagen en scholenmarkten informeer ouders en leerlingen via nieuwsbrieven en mentoren.
- Stimuleer de inzet van oudere leerlingen als tolk voor anderstalige ouders op open dagen (bv. met *ik kan u helpen*-shirtjes in de eigen taal).
- Ondersteun ouders in het po tijdens de aanmeldweek bij de inschrijving voor het vo.
- Regel als brugfunctionaris po een kennismaking tussen ouders en de brugfunctionaris vo.
- Vraag bij het plaatsingswijzergesprek toestemming van ouders om hun gegevens door te geven aan de brugfunctionaris in het vo.
- Zorg voor een warme overdracht van regelingen (bv. deelname aan sport), zodat deze in het vo kunnen doorlopen.

- Zorg dat de brugfunctionaris vo op verzoek aanwezig kan zijn bij aanmeldgesprekken.
- Neem als brugfunctionaris vo deel aan de warme overdrachten met basisscholen.
- Neem als brugfunctionaris po in de eerste periode op het vo contact op met het gezin of de school om te vragen hoe het gaat en bied ondersteuning aan.
- Verwijs ouders in het speciaal onderwijs die extra ondersteuning willen bij de overgang naar het voortgezet (speciaal) onderwijs naar een regionaal ouder- en jeugdsteunpunt.
- Laat je inspireren door praktijkvoorbeelden van scholen en van regionale samenwerking rond de overgang po-vo.

In het vo

- Maak nieuwe leerlingen en hun ouders wegwijs op school en werk eventueel met ouderbuddy's (zie ook werkwijze *Sociale steun*).
- Zorg voor een kast met schoolspullen om weg te geven (bv. rekenmachines en schriften).
- Betrek het jongerenwerk bij de introductie van de eersteklassers.
- Heb in de eerste periode contact met brugfunctionarissen uit het po om te bespreken hoe het gaat met nieuwe leerlingen en hun ouders.
- Wees aanwezig bij de eerste ouderavond en ga mee op schoolkamp van leerjaar 1.
- Bespreek met de directie de mogelijkheid om op school huiswerkplekken met laptops aan te bieden.
- Bespreek met ouders het belang van schoolaanwezigheid, hoe ziekmelden werkt en wat de afspraken rond verzuim zijn.

Overgang vo-vervolgonderwijs
Voorbereiding
- Stem met collega's af over activiteiten rond de overgang naar het vervolgonderwijs en maak duidelijk waarvoor zij jou kunnen inschakelen.
- Weet wanneer de open dagen en aanmelddeadlines voor mbo, hbo of universiteit zijn.
- Heb een overzicht van vervolgopleidingen in de regio en hun relevante contactpersonen.

Voorlichting
- Organiseer samen met mentoren een bijeenkomst voor ouders die meer willen weten over het Nederlandse schoolsysteem en de overgang naar het vervolgonderwijs.
- Weet welke informatie bij aanmelding voor vervolgonderwijs gevraagd wordt.
- Wijs decanen en mentoren erop dat zij leerlingen informeren over het belang van tijdig bestellen van (pas na 1 augustus) leermiddelen.
- Vraag ouders met geldzorgen voor 1 juli bij Stichting Leergeld na te gaan of zij in aanmerking komen voor de vergoeding van leermiddelen via het mbo-fonds.
- Wijs leerlingen en ouders voor 1 juli op het aanvragen van studiefinanciering en eventueel een aanvullende studiebeurs via DUO.
- Zorg voor contactpersonen per mbo-opleiding voor laagdrempelig contact en een warme overdracht.

Versterken schoolaanwezigheid[116]
- Vertel ouders dat ze jou om hulp mogen vragen als het niet lukt hun kind naar school te krijgen.
- Neem ouders altijd serieus die zich met zorgen melden over hun kind (buikpijn, hoofdpijn, stress, veranderend gedrag).
- Wees alert op vroege signalen voor verminderde aanwezigheid (geoorloofd en ongeoorloofd verzuim, dalende schoolresultaten, weinig interesse in school, teruggetrokken of lastig gedrag).[117]
- Breng ouders van kinderen met leer- en gedragsproblemen in contact met oudervereniging Balans of neem zelf contact met hen op voor overleg.
- Wees je bewust dat het voor sommige leerlingen goed kan zijn tijdelijk of gedeeltelijk niet naar school te gaan en hen een op maat gemaakt onderwijsprogramma aan te bieden dat afwijkt van het minimumaantal uren onderwijstijd (Variawet).
- Overleg met het ondersteuningsteam over drempels die leerlingen (en ouders) ervaren bij het naar school gaan. Hoe kan er samen gezorgd worden dat die drempels geslecht worden?
- Blijf de verbinding tussen school en thuis in stand houden, ook als een leerling thuiszit of vervangend onderwijs volgt. Vraag kinderen en ouders wat zij nodig hebben.[118]
- Meld kwetsbare leerlingen aan bij het regionale samenwerkingsverband voor begeleiding door een overstap- of doorstroomcoach in de overgang van v(s)o naar mbo of werk.

Wie betaalt de schoolkosten?

Het naar school gaan brengt verschillende typen kosten met zich mee die soms door school en soms door ouders moeten worden betaald:

- Schoolboeken en (digitaal) lesmateriaal: de school betaalt deze kosten.
- Laptop of tablet: als de school het gebruik hiervan verplicht stelt, moet de school deze beschikbaar stellen of een alternatief verzorgen. Stelt de school het niet verplicht, dan betalen ouders.
- Persoonsgebonden materialen (bv. atlas, woordenboek, agenda, rekenmachine, schriften, schrijfgerei, passer, gereedschap, sport- en praktijkkleding): de ouders betalen deze kosten.
- Extra activiteiten zoals schoolreizen, vieringen, bijlessen en extracurriculaire programma's, zoals tweetalig onderwijs, technasium, vakcolleges, profielklassen of begaafdenprogramma's: de school mag hiervoor een vrijwillige ouderbijdrage vragen. Ook als ouders deze bijdrage niet kunnen of willen betalen, mogen leerlingen aan deze activiteiten deelnemen (zie ook de uitleg voor ouders). De school mag hen niet uitsluiten of een alternatief programma bieden.

Zie de werkwijze *Materiële steun* voor fondsaanvragen bij schoolkosten.

Voorwaarden

De school(directie) biedt:

- Een samenhangend programma vanaf groep zes in de samenwerking met ouders rond de schoolloopbaanontwikkeling van de leerlingen en een daarbij behorende tijdlijn.
- De mogelijkheid dat brugfunctionarissen van het basis- en voortgezet onderwijs binnen de gemeente structureel contact hebben in de vorm van intervisie en appgroepen.

"Vorig jaar heb ik voor de warme overdracht met de brugfunctionaris van het vo een afspraak gemaakt. We zijn een ochtend gaan zitten en hebben de ouders allemaal uitgenodigd. Samen, zodat zij ook zien dat wij goed contact hebben. En dat, nou ja, in de hoop dat goede contacten eigenlijk zo doorgegeven worden met de oude brug."

Een brugfunctionaris uit het basisonderwijs[119]

Onderbouwing

De overgang van de ene naar de andere school is succesvol als leerlingen zich thuis voelen op hun nieuwe school.[120] De kans op een succesvolle overgang is het grootst als de gekozen school goed past bij de leerling. Hoewel de nadruk vaak ligt op het niveau van het onderwijs (vmbo, havo, vwo), is het ook van belang aan te sluiten bij de volgende aspecten voor een passende schoolkeuze:[121]

- De pedagogische en didactische kenmerken van de school (groot-klein, streng-vrij, zelfstandig of klassikaal).
- De werkhouding, het gedrag en de zelfstandigheid van de leerling.
- De interesses, kwaliteiten en toekomstbeelden van de leerling. Denk bv. aan de profielen (techniek, zorg, economie, groen) en onderwijsconcepten (bv. sport, cultuur, tweetalig).
- De extra ondersteuningsbehoefte van een leerling. Denk aan het zorgprofiel van de school.

2.4 Stimuleren

Deze werkwijzen zijn meegelezen door:

Suzan Verdonschot, Kim Went (brugfunctionarissen po), Wally van der Vlugt (schoolleider po), Chaja Deen (NJi), Lillith Smidts-Lefever (Sterk uit Armoede).

Bekijk **hier** het webinar *Een sterke basis voor kansen voor kinderen*

Kansen voor leerlingen

Wat

Het organiseren van activiteiten en een omgeving die de ontwikkeling van leerlingen stimuleert en hun wereld vergroot.

Waarom

Niet ieder kind of jongere groeit op onder de meest gunstige omstandigheden of heeft vanzelfsprekend toegang tot culturele activiteiten en andere verrijkende ervaringen.[122] Juist voor die leerlingen is het belangrijk om hen een omgeving te bieden waarin zij zich breed kunnen ontwikkelen, talenten kunnen ontdekken en vertrouwen kunnen opbouwen in zichzelf en hun toekomst. Wanneer leerlingen de ruimte krijgen om nieuwe ervaringen op te doen, vaardigheden te ontwikkelen en succeservaringen te beleven, vergroot dat hun weerbaarheid, zelfvertrouwen en motivatie. Een stimulerende omgeving helpt hen niet alleen op school en in hun schoolloopbaan, maar ook in hun sociale en persoonlijke ontwikkeling.

Hoge verwachtingen

Het hebben van hoge verwachtingen betekent dat je er vertrouwen in hebt dat alle leerlingen kunnen leren en zich kunnen ontwikkelen, ongeacht hun sociaaleconomische status, etniciteit, achtergrond en eerdere prestaties.[123] Dit is een voorwaarde voor betere leerresultaten. Draag als brugfunctionaris – samen met het hele team – bij aan het creëren van een cultuur van hoge verwachtingen in de school.

- Creëer een klimaat waarin alle leerlingen zich gehoord, gezien en thuis voelen.
- Waardeer verschillen, ook als mogelijkheid om van te leren.[124]
- Besteed een-op-een aandacht aan leerlingen vanuit oprechte betrokkenheid.[125]
- Straal uit dat elke leerling zich kan ontwikkelen en groeien[126] en onderschat hen niet op basis van wat je ziet of weet vanuit hun leefwereld thuis.
- Heb een positieve basishouding en laat ook non-verbale signalen van goedkeuring zien.[127]
- Wees alert op vooroordelen van jezelf of leraren die belemmerend werken in de verwachtingen naar leerlingen. [128]

Hoe

Aanvullend leren[129]

- Informeer leerlingen over de online jeugdbibliotheek – waar ze gratis (luister)boeken, e-boeken en (voorlees)films kunnen lenen – en over KinderzwerfboekStations.
- Organiseer (samen met lokale partners), (bijna) gratis huiswerkbegeleiding, bijles en examentraining, zie bv. de Weekend Academie, de Studiezalen, Leren voor de toekomst.
- Vraag commerciële aanbieders van huiswerkbegeleiding en examentraining om gratis plekken of vraag financiering voor deelname via een fonds (zie Fondsenlijst).
- Overweeg (t)huiswerkvrij onderwijs met huiswerkles op school, zodat ouders geen leraarrol hoeven te vervullen en er minder spanning tussen ouder en kind ontstaat.
- Bied leerlingen een (student-)mentor.
- Bied (samen met lokale partners) extra sport- en culturele activiteiten aan in een Verrijkte Schooldag met het programma van het ministerie van OCW School & Omgeving.
- Stimuleer leerlingen om deel te nemen aan creatieve, sportieve en sociale activiteiten op school en in de omgeving.[130]
- Benut lokaal aanbod om leerlingen meer beeld te laten krijgen van beroepsmogelijkheden en hun eigen interesses daarin, bijvoorbeeld de bliksemstages van jINC.
- Stimuleer leerlingen (groep 7 en 8, klas 1) om deel te nemen aan IMC Weekendschool.[131]
- Ondersteun vo-leerlingen bij het halen van hun zwemdiploma of het theorie-examen voor hun rijbewijs.
- Neem als praktijkschool deel aan de pilot Van Pro naar prof. Praktijkscholen krijgen budget voor onder meer werkkleding, reiskosten, VOG, coaching, logopedie of bijles wanneer gezinnen dat niet kunnen betalen.
- Wijs leerlingen in de bovenbouw van het vo op (Bijna) 18 en nu? Als voorbereiding op hun financiële zelfstandigheid.

Veerkracht vergroten

Vraag aan leerlingen (ook kleuters) hoe het met ze gaat, luister actief en help hen over hun emoties te praten.[132]

Ontdek samen met leerlingen de hulpbronnen, persoonlijke capaciteiten en sociale en interpersoonlijke vaardigheden die zij al hebben (zie Boomdiagram Veerkracht).[133]

Formuleer samen met leerlingen aan welke vaardigheden of doelen zij willen werken en welke hulpbronnen zij daarbij willen inzetten om beter mee te kunnen doen in het dagelijks en sociale leven (zie oplossingsgericht werken).[134]

- Versterk de groei-mindset van leerlingen door hen complimenten te geven voor hun inzet en ontwikkeling in plaats van alleen voor het resultaat, en laat merken dat je hoge verwachtingen van hen hebt.[135]

Voorwaarden

De directie hanteert een planmatige, structurele aanpak om een rijk en samenhangend aanbod te realiseren:

- Integreert activiteiten in het curriculum.
- Werkt lokaal samen met bv. kinderopvang, speeltuin, sportclubs, jongerenwerk en buurtcentra.

Onderbouwing

De omstandigheden waaronder kinderen en jongeren opgroeien verschillen sterk en staan soms onder druk. De *capability approach*[136] maakt duidelijk dat sommige kinderen méér stimulans nodig hebben om zich net zo te kunnen ontwikkelen als andere kinderen; ongelijk investeren voor gelijke kansen. Volgens de *resilience*[137] *theorie* is het daarbij belangrijk om de beschermende factoren die al aanwezig zijn te versterken, zodat kinderen en jongeren zich kunnen blijven ontwikkelen, ongeacht de omstandigheden thuis.

"Als je iets niet goed kan, dan kan je het wel leren. Dat weet ik nu wel beter. Door het soms op een andere manier te leren bij de Verrijkte Schooldag. Dan is het niet meer moeilijk. Zo is school wel leuk. Zoals bijvoorbeeld met de proefjes, dan leer je het op een andere manier."

Een leerling uit het basisonderwijs over de Verrijkte Schooldag[138]

Kansen voor ouders

Wat

Het organiseren van activiteiten en het creëren van een omgeving die ouders ondersteunen in hun ontwikkeling en participatie in de samenleving, bijvoorbeeld op het gebied van sociale contacten, opleiding en (vrijwilligers-)werk.[139]

Waarom

Het doorbreken van isolement en het investeren in opleiding of (vrijwilligers)werk draagt bij aan de gezondheid, het sociale netwerk en het zelfbeeld van ouders.[140] Een stabiele baan[141] die voldoende inkomsten oplevert[142] kan armoede voorkomen of doorbreken. Ouders die bezig zijn met leren en werk brengen bovendien een cultuur van leren in het gezin,[143] waardoor zij een goed rolmodel zijn voor hun kinderen.[144] Om kansen van ouders te versterken, is van belang eerst de acute zorgen op te lossen op het terrein van armoede, onveiligheid of gezondheid (zie werkwijzen *Ondersteunen*) en pas daarna te werken aan het structureel verbeteren van de situatie.[145]

Motiverende gespreksvoering

Motiverende gespreksvoering is een communicatiestijl waarin je op empathische wijze (vanuit vertrouwen en contact) en met gerichte gesprekstechnieken ambivalentie gevoelens van ouders helpt zichtbaar te maken. De kern van het gesprek is het opbouwen van een relatie en het verkennen van de vraag: 'Wie ben jij en wat wil jij?' Daarbij lokt de brugfunctionaris verandertaal uit (uitspraken waarin ouders aangeven dat ze iets willen, kunnen of gaan veranderen). Hierdoor voelen ouders zich gesteund tot positieve gedragsverandering. Kernpunten van motiverende gespreksvoering zijn: [146]

- Toon belangstelling, verplaats je in de ouder, luister zonder oordeel.
- Heb geduld met ouders en toon begrip voor de stress die zij ervaren. [147]
- Verken met de ouders wat voor hen van belang is en laat hen zelf (of samen met jou) de koers bepalen. Vul dat niet in en neem dat niet over, maar sta naast de ouder.
- Luister naar zowel de problemen, als naar positieve elementen in het verhaal van de ouder (hoop, wensen, oplossingen) en geef beide kanten aandacht.
- Stel open vragen die ouders uitnodigen om te vertellen in plaats van gesloten vragen (vragen waarop ouders met alleen 'ja' of 'nee' kunnen antwoorden).
- Luister empathisch en actief en geef de ouder terug wat je denkt dat het verhaal achter het verhaal is (bv. ... *en dat vindt u geen goede zaak?*).
- Bevestig de ouder door positieve feedback te geven over diens kwaliteiten (bv. ... *u doet uw best voor uw kind, door al deze moeite te doen*). Probeer complimenten (bv. ... *dat heeft u goed gedaan!*) te vermijden.
- Vat af en toe op hoofdlijnen samen en vraag of je het goed hebt begrepen.
- Bied informatie en advies die aansluit op de leefwereld, het kennisniveau en de behoefte van de ouder. Vraag wel altijd eerst of je deze informatie mag geven.
- Zie weerstand als iets wat erbij hoort: de ouder staat op de rem bij iets wat eng is. Beweeg mee, onderzoek met de ouder waar de weerstand vandaan komt en kijk samen wat helpt om de verandering wel aan te durven.

Hoe

Benutten

- Benut ervaringen, kennis en vaardigheden van ouders als hulpbronnen.
- Vraag praktische inzet van ouders, zoals helpen bij maaltijden of schooltuinen.
- Werk samen met ouders bij programma's rond leren, financiële educatie en veerkracht. [148]

Leren

- Stimuleer budgettrainingen van Stichting Knip of met bv. Lift je leven! (ook geschikt voor laaggeletterden) om meer financieel zelfredzaam te worden. Zie ook *Financiële steun*.
- Geef informatie over financiële opvoeding en wijs en op de financiële opvoedtest.
- Laat ouders ervaren hoe leuk het is om iets te leren. Denk met hen mee over wat ze altijd al wilden leren en help ze dat te realiseren (zie bv. Learning dreams).
- Moedig ouders aan om een cursus of opleiding te gaan volgen (bv. taal-, computer- of inburgeringscursus).
- Stimuleer ouders deel te nemen aan buurt- en sportactiviteiten (bv. aan een oudergroep of wandelclub).
- Begeleid jonge moeders naar een jonge moederklas bij een lokaal ROC.[149]

Werken

- Sluit aan bij de belangstelling en talenten van ouders (en laat niet het beschikbare (vrijwilligers-)werk leidend zijn).
- Bied ouders vrijwilligerswerk op school aan (bv. bij de overblijf en naschoolse activiteiten of het verzorgen van schoolmaaltijden) en geef waar mogelijk een vrijwilligersvergoeding.
- Verwijs naar lokaal vrijwilligerswerk, organisaties die werkervaringsplekken bieden, of hen begeleiden in de ontwikkeling richting werk (zie bv. Werkse).
- Organiseer een spreekuur op school of in de buurt om ouders toe te leiden naar gesubsidieerd werk, een werkervaringsplek of een structurele arbeidsplek.
- Begeleid ouders in het sollicitatieproces (vacatures zoeken, cv's en sollicitatiebrieven opstellen, gesprekken voorbereiden, wijzen op Dress for succes).
- Help ouders met een buitenlands diploma om dit in Nederland te laten waarderen of erkennen.
- Informeer ouders over het lokale Werkgeversservicepunt waar zij ondersteuning kunnen krijgen bij het vinden van betaald werk of een vervolgopleiding.
- Moedig alleenstaande moeders aan om deel te nemen aan programma's als Durven Doen om de regie over hun leven te vergroten en (weer) deel te nemen aan de arbeidsmarkt.

Voorwaarden

De directie:

- Faciliteert professionalisering van de brugfunctionaris zodat deze ouders kan begeleiden bij het (weer/meer) participeren in de samenleving (zie bv. deze korte training).

Onderbouwing

Het uitgangspunt bij het stimuleren van ouders is dat ouders zelf de regie hebben en eigen doelen stellen, zoals bv. zelfredzaam zijn, ontmoeten, voor anderen zorgen, bijdragen aan de samenleving, (betaald) werken en financieel gezond zijn. Dit vraagt om het versterken van eigen kracht, eigenaarschap, motivatie en contacten van ouders.[150] Welke vorm van participatie haalbaar is, verschilt per individu.[151] Voor sommige ouders is het realiseren van betaald werk haalbaar, voor andere ouders is eerst/ook ondersteuning bij andere doelen gewenst. Zie ook het participatiewiel.[152]

"Via het boodschappenproject [waarbij ouders voedselpakketten konden ophalen] heb ik verbinding gekregen met vrijwel alle ouders en hebben wij 29 ouders in één dag in een traject gekregen naar werk. Het WPI [afdeling Werk Participatie en Inkomen] had dat in een jaar tijd niet voor elkaar gekregen."

Een brugfunctionaris uit het basisonderwijs.[153]

Kansen voor de gemeenschap

Wat

Het bouwen aan duurzame relaties tussen ouders onderling en tussen ouders en de school.

Waarom

Ouders kunnen veel voor elkaar betekenen: ze kunnen elkaars netwerk vergroten en leren van elkaars ervaringen. Ouders die actief onderdeel zijn van de schoolgemeenschap kunnen bovendien een brug vormen tussen school en de ouders die nog meer afstand ervaren. Zij kunnen helpen om drempels te verlagen en andere ouders uit te nodigen om mee te doen. Tegelijkertijd krijgt de school beter zicht op wat ouders bezighoudt en waar zij behoefte aan hebben. Zo ontstaat een gelijkwaardige samenwerking waarin ouders en school samen bijdragen aan de ontwikkeling van kinderen en jongeren.[154]

Hoe

Ontmoeten

- Bied laagdrempelige koffie-ochtenden met als doel dat ouders elkaar leren kennen (en uitdrukkelijk niet om een themabespreking of leeractiviteit te bieden!).[155]
- Bied gezellige activiteiten aan (bv. spelletjes-, bloemschik- of beautyochtenden) waarbij ouders elkaar ontmoeten.
- Bouw aan een schoolgemeenschap door gespreksgroepen met ouders te starten en groepen te vormen op basis van gedeelde interesses en wensen.
- Help ouders samen hobby's te ontdekken (vraag waar ouders zelf zin in hebben!), denk aan creatieve of bakochtenden, sportlessen of kledingruilmomenten.[156]
- Start een wandelgroep (of iets soortgelijks).[157]
- Breng ouders van diverse groepen met elkaar in contact, bv. door met ouders culturele buffetten te organiseren rond thema's of feestdagen (Iftar/Kerst).
- Heb oog voor ouders die meer geïsoleerd zijn en vraag juist hen eens mee naar excursies.
- Benut vrijwilligerswerk in de school om ouders in contact te brengen, bv. het samen organiseren van een doorgeefkast of het verzorgen van de schoolontbijten of lunches.[158]

Ouders voor ouders

- Koppel ouders als buddy aan andere ouders, [159] bv. ouders die dezelfde moedertaal spreken aan elkaar koppelen, of ervaren ouders aan nieuwe ouders (zie ook *Sociale steun*).
- Werk met klassenouders die het contact met de andere ouders onderhouden. Met goede begeleiding, afstemming en extra aandacht voor ouders die minder in beeld zijn.[160]
- Werk met ouders als ambassadeurs die een aanspreekpunt vormen voor hun achterban en ideeën uit de groep vertalen naar concrete voorstellen. [161]

Themabijeenkomsten

- Organiseer themabijeenkomsten voor ouders waarin zij niet alleen van een expert, maar vooral ook van elkaar kunnen leren, bv. over opvoeden, taalontwikkeling, het Nederlandse onderwijssysteem, sociale media, talentontwikkeling of financiën.
- Ga in gesprek met groepen ouders over thema's die gevoelig liggen, zoals bv. seksuele voorlichting of de oorlog tussen Israël en Palestina. Sta open voor elkaars opvattingen en zoek samen oplossingen over hoe hier onderling mee om te gaan. Doe dit in overleg met de directie en wees vanuit de school helder hoe je grenzen legt en regels stelt.[162]
- Bied een serie bijeenkomsten aan als ouders samen de Nederlandse taal beter willen leren spreken of hun computervaardigheden willen vergroten.
- Start een Zakg€ldProject[163] met ouders om samen te ontdekken hoe je leerlingen kunt leren sparen en met geld om te gaan, of vorm een groep rond financiële opvoeding bij de overgang van po naar vo (zie brugklas-proof mailtjes), of verdiep je met ouders van vo-leerlingen op de financiële zelfstandigheid met 18 jaar, met (Bijna) 18 en nu?
- Vraag ouders wat ze zelf willen en hoe ze de activiteiten ervaren.[164] Vraag dat niet alleen aan de ouderraad of MR, maar juist ook informeel op plekken waar ouders bij elkaar komen.

Laagdrempelige bijeenkomsten[165]

- Beperk het aantal bijeenkomsten en stem de tijden af op de andere verplichtingen van ouders (gezin, werk, mantelzorg).
- Zorg dat jongere broertjes of zusjes mee kunnen komen, of zorg voor opvang.
- Bied ruimte voor het delen van ervaringen, perspectieven en gevoelens.
- Gebruik toegankelijke werkvormen, zoals video's en rollenspellen.
- Werk samen met sleutelfiguren, waarmee ouders zich kunnen identificeren.
- Vraag ouders voor elkaar te vertalen, of vraag een vrijwilliger om dit te doen.
- Overweeg bij meer gevoelige onderwerpen om met homogene groepen te werken (zelfde sekse, taal en/of culturele of religieuze achtergrond).

Lokale ontmoetingen[166]

- Nodig ouders uit om samen de omgeving te leren kennen (met een buurtwandeling).
- Organiseer een buurtfeest met bewoners en lokale partners.
- Verleid ouders om mee te doen, door hen een gratis lunch aan te bieden.
- Moedig ouders aan om deel te nemen aan lokale activiteiten die hun netwerk vergroten, zoals koffie-uurtjes of wijkmaaltijden (zie ook de werkwijze *Sociale steun*).
- Sluit je aan bij lokale initiatieven om bewoners van het dorp of de wijk meer met elkaar te verbinden. Zie ook deze ABCD toolbox.

Voorwaarden

De directie:

- Zorgt voor een ouderkamer, die goed vindbaar is (bij voorkeur op de begane grond) en aantrekkelijk is voor ouders, bijvoorbeeld met koffie, thee en iets lekkers.[167]

Onderbouwing

Investeren in de sociale netwerken van ouders versterkt het ouderschap en de ontwikkeling van kinderen en jongeren.[168] Ouders kunnen elkaar steun bieden, ervaringen delen en samen oplossingen vinden voor hun opvoedvragen.[169] Een betrokken gemeenschap van ouders in en rond de school zorgt bovendien voor meer verbinding en samenwerking tussen school en ouders.
Binnen de familieschool-aanpak is gelijkwaardige samenwerking tussen school en ouders daarom een belangrijke pijler. Door uit te gaan van de mogelijkheden en belangstelling van ouders ontstaat vanuit wederzijds vertrouwen betrokkenheid over en weer.[170] Zo bouwen scholen en ouders samen aan een stevige pedagogische basis,[171] waarin leerlingen zich optimaal kunnen ontwikkelen.[172]

"Bij de koffieochtend kun je tenminste wat met elkaar bespreken: 'Wat doen jullie nou?' En: 'Wat helpt nou?'. En dat is wel fijn. Gewoon ervaringen uitwisselen."

Een ouder uit het basisonderwijs[173]

Bijlagen

Functiebeschrijving brugfunctionaris

Context

De basis van het werk van een brugfunctionaris is het versterken van de omgeving rond de leerling[f], zodat het kind of de jongere zich optimaal kan ontwikkelen; één van de kernprincipes uit het Kinderrechtenverdrag.[174] De brugfunctionaris heeft een belangrijke rol in het versterken van ouders,[g] zodat zij de ontwikkeling van hun kind adequaat kunnen begeleiden. De brugfunctionaris is werkzaam in de voorschool, het (speciaal) basisonderwijs en het voortgezet (speciaal) onderwijs.

De brugfunctionaris werkt op het snijvlak van onderwijs, gezin en welzijn en vervult een verbindende rol. Die rol is tweeledig. Enerzijds slaat de brugfunctionaris de brug tussen school en thuis om zo de leefwerelden van kinderen en jongeren te verbinden. Anderzijds slaat de brugfunctionaris de brug tussen school en omgeving om zo de opvoedomgeving te versterken. Het uitgangspunt is dat verschillen tussen leerlingen in leren, gedrag, lichamelijke ontwikkeling, cultuur en communicatie worden erkend als normale variatie en het vertrekpunt vormen voor hoe ondersteuning in het onderwijs wordt ingericht.[175]

Missie

De brugfunctionaris heeft net, als andere onderwijsprofessionals, de missie om leerlingen te helpen het onderwijs optimaal te volgen, zodat zij zich persoonlijk kunnen ontwikkelen en actief deel kunnen nemen aan de samenleving, nu en in de toekomst. De brugfunctionaris draagt bij aan het creëren van de randvoorwaarden voor gelijke kansen, sociale inclusie en talentontwikkeling van leerlingen door extra aandacht aan ouders te besteden, gericht op het versterken van de pedagogische kwaliteit van de opvoedomgeving van kinderen en jongeren. Dit doet de brugfunctionaris door beschermende factoren te versterken en belemmerende factoren te verminderen[176] en door de samenwerking tussen school, thuis en de omgeving te vergroten. De brugfunctionaris ondersteunt ook het schoolteam in het opbouwen en onderhouden van een goede samenwerking met ouders.

Organisatorische positie

De brugfunctionaris is onderdeel van het schoolteam en werkt vanuit het beleid van de school. De brugfunctionaris heeft een eigen mandaat en werkt nauw samen met de directeur en de ondersteuningscoördinator (vo) of intern begeleider/ kwaliteitscoördinator (po) aan een integrale aanpak en betere ontwikkelkansen voor leerlingen. Daarnaast werkt de brugfunctionaris samen met coördinatoren binnen de school op het gebied van onder meer de Verrijkte Schooldag, Kunst & Cultuur en burgerschapsonderwijs. In het contact met ouders is de rol van de brugfunctionaris aanvullend op die van de leraar of van de mentor die de leerling in diens brede ontwikkeling begeleidt en afstemt met de ouders over de begeleiding van de leerling.[177] De leraar of mentor is daarom het eerste aanspreekpunt voor ouders en de brugfunctionaris vormt de plus. De brugfunctionaris is – anders dan bijvoorbeeld een schoolmaatschappelijk werker – geen hulpverlener of diagnostisch expert,[178], maar een bondgenoot die naast de ouder of leerling staat, diens belangen en perspectief serieus neemt, met behoud van professionele onafhankelijkheid. Dit verlaagt de drempel voor ouders in het contact met school en andere voorzieningen. Om conflicterende rollen

---

f Met 'leerling' bedoelen we een leerling in zowel het basis- als het voortgezet onderwijs

g Met 'ouders' bedoelen we alle volwassenen die primair verantwoordelijk zijn voor de zorg van het kind, dus ook pleeg- en stiefouders of andere volwassenen die de primaire opvoeder van het kind zijn.

naar ouders te vermijden, is het wenselijk dat de brugfunctionaris geen andere functies in school bekleedt.

Doelgroepen

De brugfunctionaris richt zich op drie doelgroepen:

1. Ouders en leerlingen: de brugfunctionaris ondersteunt leerlingen via hun ouders. Door ouders te versterken en drempels weg te nemen, verbetert de stabiliteit thuis. De brugfunctionaris ondersteunt bij vragen over bijvoorbeeld opvoeding, geldzorgen en veiligheid en stimuleert participatie van leerlingen en ouders. De brugfunctionaris ziet de ouders als partner en benut de hulpbronnen die zij met zich meebrengen. Bij oudere leerlingen biedt de brugfunctionaris ook directe ondersteuning of faciliteert hun talentontwikkeling.[179]
2. Team op school: de brugfunctionaris werkt nauw samen met de intern begeleider, kwaliteits- of ondersteuningscoördinator en met het verdere schoolteam. Leraren kunnen sparren met de brugfunctionaris en ouders naar de brugfunctionaris doorverwijzen. De brugfunctionaris kan het team versterken in het samenwerken met ouders.
3. Lokale partners: de brugfunctionaris heeft een verbindende rol naar het lokale netwerk. De brugfunctionaris kent de sociale kaart, verwijst gericht door en is een vast aanspreekpunt voor partners. Door samenwerking met voorzieningen kunnen kinderen, jongeren en ouders meer deelnemen aan stimulerende activiteiten in de omgeving. Door samenwerking met lokale hulpverlening worden gezinnen eerder en beter ondersteund.

Beroepsrollen

De taken van een brugfunctionaris zijn te clusteren in vier beroepsrollen:

1. Vertrouwensfiguur: richt zich op de relatie en gevoel van veiligheid

- Present en laagdrempelig aanwezig zijn.
- Werken vanuit vertrouwen, nabijheid en gelijkwaardigheid.
- Koesteren van de relatie.
- Bereiken van ouders die een hoge drempel ervaren richting school en lokale voorzieningen.
- Ondersteunen van ouders en leerlingen.

2. Verbinder ‘spin in het web’: richt zich op verbindingen en afstemming

- Proactief, laagdrempelig contact zoeken en onderhouden met ouders.
- Proactief, laagdrempelig contact zoeken en onderhouden met leerlingen.
- Ondersteunen van het schoolteam in het contact met ouders en hen bewust maken van het perspectief van kwetsbare gezinnen.
- Benaderen en onderhouden van relaties met lokale partners (informeel en formeel netwerk) en aanspreekpunt zijn.

3. Generalist: richt zich op de kwaliteit van de ondersteuning

- Integraal werken (gericht op alle gezinsleden, op meerdere leefgebieden en leefwerelden).
- Preventief werken (primaire preventie).
- Het geheel overzien en verbanden kunnen leggen.
- Weten wanneer andere expertise nodig is (informeel en/of formeel).

4. Community builder: richt zich op duurzame sociale relaties op collectief niveau

- Ontmoeting tussen ouders organiseren.
- Participatie van leerlingen en ouders aan activiteiten bevorderen (in en buiten school).
- De schoolgemeenschap versterken (leerlingen, ouders, team en partners).
- De pedagogische basis versterken.

Competenties

De brugfunctionaris beschikt over de volgende competenties:

Kennis

- Over kansengelijkheid en de rol van ouders en omgeving daarin.
- Over opvoeding, culturele diversiteit en omstandigheden die gezinnen kwetsbaar kunnen maken (bv. armoede, huiselijk geweld, laaggeletterdheid).
- Over het Nederlandse onderwijssysteem.
- Over de lokale sociale kaart en hoe die samen te stellen.

Vaardigheden

Legt makkelijk contact met ouders, leerlingen en collega's en bouwt een vertrouwensband op.

- Ondersteunt ouders bij het versterken van hun ouderschap, het vinden van passende oplossingen en het vormen van een oudergemeenschap.
- Herkent, waardeert en benut talenten, kennis en vaardigheden van ouders.
- Verbindt tussen school en thuis, brengt het perspectief van ouders in en ondersteunt collega's in de samenwerking met ouders.
- Werkt samen, stemt af en bouwt aan duurzame relaties en netwerken met interne en externe partners.
- Is flexibel, doortastend, inventief, stressbestendig, vasthoudend en creatief, denkt in mogelijkheden en vindt passende oplossingen, ook buiten bestaande kaders.
- Werkt planmatig, reflecteert op het eigen handelen en blijft zich ontwikkelen.

Houding

- Is outreachend, benaderbaar, betrouwbaar en empathisch met een niet-oordelende en ontschuldigende houding.
- Heeft sterke affiniteit met de doelgroep en is sensitief en responsief voor (culturele) gevoeligheden.
- Is gericht op ontwikkeling en op normaliseren en problematiseert niet onnodig. Werkt vanuit hoge verwachtingen en een groei-mindset.
- Is gericht op het versterken van de eigen kracht en participatie van leerlingen en ouders.

NB Gezien de complexiteit van de functie adviseren wij - vooruitlopend op het functieprofiel van de brugfunctionaris dat in ontwikkeling is - om de brugfunctionaris in te schalen in minimaal schaal 9 of 10 van de onderwijs CAO.

Overzicht fondsen

In onderstaand overzicht zijn landelijke fondsen benoemd die voorzieningen voor kinderen en jongeren financieel mogelijk maken en acute noden in het gezin opvangen (zie ook BV Familie). Op lokaal en regionaal niveau zijn vaak aanvullende mogelijkheden.

Fondsen gericht op schoolspullen en schoolgerelateerde activiteiten

- Stichting leergeld stimuleert meedoen van kinderen en jongeren van 4 tot 18 jaar op het gebied van onderwijs, sport, cultuur en welzijn. Deze stichting biedt vergoedingen voor schoolspullen (tas, gymkleding, fiets), schoolreisjes, muziekles of lidmaatschap sportvereniging, sportkleding en attributen. Ouders kunnen zelf een aanvraag doen.

- Jeugdfonds sport & cultuur stimuleert ontwikkelkansen van kinderen en jongeren tot 18 jaar op sportief en creatief gebied. Het fonds biedt vergoeding voor contributie of lidmaatschapsgeld en materialen (sportkleding en attributen). Door het fonds erkende intermediairs kunnen de aanvragen doen. Professionals die betrokken zijn bij opvoeding, begeleiding of scholing van het kind kunnen zich aanmelden als intermediair.

- Kinderhulp biedt financiële ondersteuning aan kinderen en jongeren tot 21 jaar op het gebied van Ontwikkeling (bv. opleiding, schoolmaterialen, leesboeken, cursus, sport, zwemles, laptop, school, muziek-, spelmateriaal); Ontspanning (bv. dagje uit, Actie Pepernoot, weekje kamperen, Actie Zomerpret); Basale zaken (bv. fiets, kamerinrichting, kleding); Bijzondere zaken (denk aan: naamsverandering, medicijnen, therapie). Intermediairs kunnen vergoedingen aanvragen voor zaken die zij niet bij andere fondsen kunnen krijgen. NB Kinderhulp informeert graag (groepen) brugfunctionarissen over dit fonds, op locatie of online.

- Jeugdeducatiefonds draagt bij aan activiteiten (schoolreisjes, excursies, bijles, sportieve en culturele activiteiten) en materialen (laptop, educatieve materialen) die de ontwikkelkansen van kinderen in het basisonderwijs helpen vergroten. Aanvragen gaan via de basisschool en kunnen ook activiteiten of materialen voor de hele klas betreffen.

- Bovenstaande fondsen werken (met ook Stichting Jarige Job) samen in Sam& voor alle kinderen en bieden naast de eigen websites ook een verzamelsite waar de genoemde voorzieningen aangevraagd kunnen worden.

- Mbo-studentenfonds ondersteunt gezinnen met weinig financiële middelen bij de aanschaf van voorgeschreven leermaterialen. Aanvragen lopen via de mbo-school.

Fondsen gericht op voeding

- Het Nationaal Jeugdontbijt levert 52 weken per jaar wekelijks anoniem een gratis ontbijttas met zeven ontbijtjes bij kinderen van wie de ouders geen ontbijt kunnen betalen.

- EU-Schoolfruit biedt basisscholen 20 weken per jaar drie porties groente en fruit per week voor alle leerlingen.

- De voedselbank biedt voedselpakketten aan mensen die tijdelijk niet in hun eigen onderhoud kunnen voorzien. Check vooraf of ouders hiervoor in aanmerking komen.

Fondsen gericht op kleding

- Kledingbanken geven herbruikbare kleding/schoeisel en linnengoed aan mensen die dit nodig hebben. Er is geen landelijke organisatie, wel een overzicht van kledingbanken per provincie.

- Stichting Clothing4u maakt op aanvraag een box met nieuwe kleding voor mensen die het financieel moeilijk hebben (afkomstig uit overtollige collectie, kleding met (kleine) productiefouten en niet-verwerkte retourneren). Een kerk, stichting, bewindvoerder of gemeente kan pakketten aanvragen.

- Kinderen van de voedselbank geeft kledingpakketten uit, voorzien van nieuwe kleding, schoenen en cadeautjes en voor kinderen in de basisschoolleeftijd verjaardagsboxen met een cadeautje en een traktatie voor de klas en voor een feestje. Gezinnen kunnen zelf een aanvraag doen.

- Project STOP kinderarmoede is een stichting met lokale afdelingen die kinderen die opgroeien onder de armoedegrens tweemaal per jaar kan voorzien van een pakket met nieuwe kleding, nieuwe schoenen en nieuw speelgoed. Voor kinderen op de basisschool geeft de stichting verjaardagboxen uit. Instellingen en gemeenten kunnen een aanvraag doen.

- Stichting Kansarme Kinderen in Nederland ondersteunt gezinnen met pakketten op maat gevuld met nieuwe kleding, schoenen, speelgoed en een cadeaubon. Ook biedt de stichting zaken als fietsen, entreekaarten voor uitjes, sinterklaascadeaus en verjaardags- en schoolpakketten. Ouders kunnen zelf een aanvraag doen.

- Stichting Armoedefonds geeft financiële steun aan lokale organisaties die mensen in armoede helpen met o.a. voedsel, kleding, binnen- of buitenschoolse activiteiten. Het fonds biedt bijvoorbeeld schoolspullenpassen en draagt bij aan gratis menstruatieproducten en voedselhulp. Het fonds werkt met acties per thema. Instellingen die laagdrempelig de producten kunnen aanbieden, kunnen aanvragen.

- Stichting Sportspullen bank zamelt tweedehandssportkleding en –materialen in en stelt deze beschikbaar aan mensen die te weinig geld hebben om zelf sportspullen te kopen.

- Stichting babyspullen verstrekt gratis babystartpakketten aan (aanstaande) ouders, bestaande uit nieuwe en gebruikte babyspullen. Hulpverleners kunnen een aanvraag doen.

- Dress for success biedt mensen vanaf 16 jaar met een uitkering of minimuminkomen een set kleding waarmee ze voor de dag kunnen komen, bijvoorbeeld bij een sollicitatiegesprek (ook voor een stageplaats).

Fondsen gericht op verjaardagen en vakanties

- Stichting Jarige Job geeft een verjaardagsbox met versiering, traktaties voor op school (kinderen 4-12 jaar), een cadeau en wat lekkers voor de visite thuis. De box kan uiterlijk zes weken voor de verjaardag aangevraagd worden door ouders of intermediairs.

- Stichting kinderfeest faciliteert en organiseert kinderfeestjes voor kwetsbare kinderen (groep 2 t/m 8) die langdurig in armoede opgroeien en zonder tussenkomst geen kinderfeestjes kunnen vieren. Hulpverleners kunnen een aanvraag doen.

- Actie Pepernoot zorgt ervoor dat zoveel mogelijk kinderen die in armoede opgroeien tóch een cadeautje krijgen op pakjesavond. Maatschappelijke organisaties kunnen een aanvraag voor een kind indienen, zodat ouders een cadeaubon van €25,- krijgen om een cadeau uit te zoeken.

- Actie Zomerpret biedt kinderen die opgroeien in armoede een rugzak vol spullen en avonturen (eigen voetbal, stoepkrijt, bioscoopbon, dagje naar een pretpark met de trein, lees- en doeboeken). Maatschappelijke organisaties kunnen een aanvraag indienen.

- Humanitas Kindervakantieweken organiseert een leuke vakantieweek voor kinderen in groepsverband of bij een gastouder. De kinderen zijn er even uit en kunnen nieuwe indrukken opdoen en vriendjes maken. Ouders kunnen zelf hun kind aanmelden.

- Stichting De Vakantiebank biedt gezinnen met een inkomen rond bijstandsnorm een onbezorgde vakantieweek in Nederland. Om even los te zijn van de thuissituatie en nieuwe energie op te doen. Ouders kunnen zelf een aanvraag doen.

- Heppie Vakanties & Weekenden biedt vakanties of een weekendje weg aan voor kinderen van zes tot en met achttien jaar. Ook zijn er begeleide gezinsvakanties. Doel is de kinderen gezelligheid, plezier en onbezorgd spelen te bieden. Ouders kunnen zelf een aanvraag doen.

- YMCA organiseert zomerkampen en vakantieactiviteiten voor kinderen in de leeftijd van 6 tot en met 18 jaar. Om te zorgen dat álle kinderen mee kunnen, heeft YMCA een jeugdfonds, waarmee kinderen die de kosten van één van de kampen niet kunnen betalen, gefinancierd worden. Ouders kunnen zelf een aanvraag doen.

Fondsen gericht op overige zaken

- Stichting Urgente Noden Nederland biedt steun bij urgente financiële problemen (bijvoorbeeld het ontbreken van een koelkast of bed), ook aanvullend op bestaande voorzieningen of regelingen. De aanvraag kan alleen worden gedaan door een professionele dienst- en hulpverlener, bij een lokale vestiging van dit fonds.

- Het ANWB Kinderfietsenplan verzamelt fietsen, knapt ze op en deelt ze uit onder kinderen die geen fiets hebben.

- Stichting Bevordering Huisdierenwelzijn steunt huisdiereigenaren die onvoldoende geld hebben om te kunnen zorgen voor hun huisdieren. Zie ook het overzicht van dierenvoedselbanken. Eigenaren van huisdieren kunnen zelf een aanvraag doen.

- Witgoedregelingen geven gezinnen die daar recht op hebben zo nodig een wasmachine, fornuis of koelkast. De regelingen verschillen per gemeente.

- Kraambank voor gezinnen die geen geld hebben voor een babyuitzet.

Voorbeeldflyer: Maak kennis met de brugfunctionaris

Maak kennis met de brugfunctionaris

Ik ben Juf [naam] en de brugfunctionaris van [Naam van de school].

Iedereen is welkom bij mij

Alle ouders zijn van harte welkom om een praatje te maken of bij een koffieochtend of themabijeenkomst. U leest in de nieuwsbrief wanneer die zijn.

Waarmee kan ik u helpen?

Heeft u een vraag? Kom gerust bij me langs. Ik luister naar u en denk met u mee over wat u of uw kind nodig heeft. Ik kan bijvoorbeeld een bed of fiets aanvragen, of u helpen zodat uw kind kan sporten, dansen of muziek maken.

Waar vindt u mij?

Op maandag, dinsdag en donderdag ben ik op school. Op die dagen kunt u altijd binnenlopen. U vindt mij in het kantoortje naast de ingang. Bellen, whatsappen of mailen kan ook.

✉ **jufmaria@zomaareenschool.nl**
✆ **06 111 222 33**

Voorbeeldflyer: Zorgen over schoolkosten

Heeft u zorgen over de schoolkosten?

U bent niet de enige. Wij denken graag met u mee!

Wij kunnen u bijvoorbeeld helpen met aanvragen voor:

- Een (leen)laptop, een fiets, een bril
- Zwemles
- Een sportclub, muziek-, dans- of toneellessen
- (Sport)kleding
- Huiswerkbegeleiding
- De kosten voor verjaardag of een uitstapje

Elke ochtend is er ontbijt op school: alle kinderen zijn welkom.

Ook met andere vragen over uw kind, school of thuis, kunt u bij ons terecht.

Neem gerust contact op met Maria Ketin *(brugfunctionaris)*
Aanwezig maandag, dinsdag en donderdag

jufmaria@zomaareenschool
06 111 222 33

U kunt altijd even binnenlopen.

Gespreksleidraad kennismakingsgesprek

Met wie De ouder(s), bij voorkeur met kind, bij elke nieuwe leerling.
Door wie De leraar leidt het gesprek, de brugfunctionaris vult aan.
Doel Wederzijds kennismaken en drempel naar elkaar verlagen.
Waar Bij voorkeur bij het gezin thuis, als school of ouders dat niet willen, dan op school.
Wanneer In de eerste maand dat de leerling op school zit.

Inleiding

- Leraar en brugfunctionaris stellen zich voor, vragen ouders om zichzelf en hun gezin voor te stellen.
- Waarom dit gesprek: elkaar leren kennen, zodat ouders weten met wie ze in school te maken hebben en school weet wie het gezin is. Dat helpt om elkaar makkelijk te vinden.
- Hoe en waarom zijn ouders bij deze school uitgekomen? Wat vinden zij belangrijk aan een school?
- Zijn er speciale onderwerpen waarover de ouder(s) of het kind het wil hebben?
- Voer het gesprek met de leerling en de ouder(s). Elke vraag kan zowel bij de leerling als bij de ouder(s) starten.

Kern

Leerling

Wat ben jij voor kind?
Wat vind jij leuk om te doen? Waar ben je trots op, waar ben je goed in (op school en in vrije tijd)?

Hoe ben je gestart in de klas?
Hoe gaat het met je in de klas (bv. sociaal, leren, zelfstandigheid)? Hoe ging het in je vorige jaar? Wat heb je nodig om er een goed schooljaar van te maken?

Waaraan ga je werken dit jaar?
Waar wil je nog beter in worden of waar wil je dit jaar extra aan werken?
Hoe kunnen we (ik/je ouders) jou daarbij helpen?

Bijzonderheden dit schooljaar
Toelichting eventuele excursies, reisjes en andere bijzondere activiteiten. Heb je daar zin in?

Hoe gaan we samenwerken
Wat verwacht je van mij als leraar?
Zijn er dingen die ik moet weten om jou goed te kunnen begeleiden?

Ouder

Wat is … voor kind?
Wat vindt… leuk om te doen (op school, in vrije tijd), Waar is … goed in? Waar bent u trots op?

Hoe is uw kind gestart in de klas?
Gaat het goed met uw kind in deze klas/ hier op school? Wat merkt u daar thuis van? Is er iets nodig om er een goed schooljaar van te maken?

Waaraan gaat uw kind dit jaar werken?
Waar wil u kind nog beter in worden?
Welke hulp kunt u daarbij bieden?
Zijn er zorgen bij u thuis die het leren van uw kind dit jaar in de weg kunnen zitten?

Bijzonderheden dit schooljaar
Toelichting + Zijn er belemmeringen voor uw kind om deel te kunnen nemen aan deze activiteiten? Bv. gezondheid, moeilijk op reis kunnen, dingen eng vinden, sociaal, financieel?
Zijn er andere zaken die wij moeten weten?

Hoe gaan we samenwerken
Wat verwacht u van mij als leraar?
Zijn er dingen die ik van u moet weten of die u van mij moet weten?

Afronding

Samenvatten van het gesprek en de afspraken die zijn gemaakt. Zijn er nog andere punten? Hoe houden we contact? Informatiekaart en flyer brugfunctionaris overhandigen: u kunt altijd bij ons terecht. Bij de leraar voor alle vragen over het leren van uw kind en wat er in de klas gebeurt. Bij de brugfunctionaris als u andere vragen heeft, of als u andere ouders wilt leren kennen.

Signalenkaart armoede

Armoede is lastig te signaleren. Op deze signalenkaart staan verschillende kenmerken die kunnen wijzen op armoede, zeker als er sprake is van meerdere kenmerken. Houd er rekening mee dat deze kenmerken echter ook een heel andere oorzaak kunnen hebben. Armoede is bovendien niet altijd zichtbaar: gezinnen hebben er veel voor over om hun kind geen uitzondering te laten zijn. Ga bij een vermoeden van armoede het gesprek respectvol en voorzichtig aan (zie de werkwijze *Herkennen en bespreken*).

Kinderen

Slechte persoonlijke verzorging

- vaak dezelfde, kapotte, slecht passende of niet bij het seizoen passende kleding dragen
- geen sportkleding of winterjas hebben of doorschieten in dure kleding
- onverzorgd uiterlijk en gebit hebben, niet naar de tandarts gaan
- een leeg of vuil broodtrommeltje meebrengen
- gebrek aan persoonlijke verzorging zoals tandenpoetsen, wassen en kammen
- onverklaarbare gewichtsproblemen, zowel onder- als overgewicht

Gedrags- en ontwikkelingsproblemen hebben

- een kleine woordenschat hebben ten opzichte van leeftijdsgenoten
- concentratieproblemen hebben, chaotisch, paniekerig en/of gespannen zijn
- een leer- of ontwikkelingsachterstand hebben of huiswerk niet maken
- onzeker zijn en moeilijk in een groep kunnen spelen of samenwerken
- geregeld hoofdpijn of buikpijn hebben en/of een vermoeide indruk maken
- gepest worden en/of weinig vrienden hebben
- een stille of teruggetrokken houding of juist erg aanwezig zijn of een kort lontje hebben
- een laag zelfbeeld, minderwaardigheids- of schaamtegevoelens hebben of faalangstig zijn
- alcohol en/of drugs gebruiken
- zorgmijdend zijn
- verkeerde vrienden hebben, in de kleine criminaliteit zitten (waaronder drugs dealen)

Beperkt participeren

- vaak afwezig zijn, te laat komen, spijbelen
- afwezig zijn op eigen verjaardag of niet deelnemen aan feestjes, excursies en activiteiten
- geen vrienden mee naar huis nemen
- geen lid zijn van verenigingen, nooit op vakantie gaan, geen zwemdiploma hebben
- te veel verantwoordelijken hebben (zorgtaken voor broertjes of zusjes, boodschappen doen)
- geen lid zijn van verenigingen, nooit op vakantie gaan, geen zwemdiploma hebben
- onvoldoende leermiddelen om huiswerk te maken (computer of internet)
- niet naar school gaan vanwege reis- en/of schoolkosten, of gebrek aan menstruatieproducten

Ouders

Beperkte vaardigheden hebben
- de Nederlandse taal slecht beheersen of laaggeletterdheid zijn
- licht verstandelijk beperkt zijn
- beperkte digitale vaardigheden hebben

In ongunstige omstandigheden verkeren
- alleenstaand of in scheiding zijn en/of erg jong zijn
- geen werk hebben of laagbetaald of onzeker werk doen (flexwerk)
- te maken hebben met (langdurige) ziekte of overlijden
- in een onveilige buurt wonen

Weinig in beeld zijn
- hun kind niet zelf komen inschrijven
- weinig contact met school onderhouden
- een klein sociaal netwerk hebben
- rekeningen niet betalen

Sociaal emotionele omstandigheden
- een laag zelfbeeld en/of minderwaardigheidsgevoelens hebben
- stress of spanning hebben, niet verder vooruitkijken dan de dag van morgen
- weinig structuur en stabiliteit in het gezin ervaren en/of een stapeling van problemen
- weinig (positieve) aandacht voor het kind hebben, verwaarlozing of hardhandig opvoeden

Deze signalenkaart is gebaseerd op: Waaier financiële krapte (Sociaal Wijkteam Zwolle)/Beschermende en risicofactoren (NJI)/ Signalenkaart armoede (de Kern)/ Signalenkaart armoede (de Vonk)/ Signalenkaart Augeo, 14 omgevingsvoorwaarden (Kinderombudsman, 2017) en gesprekken met professionals uit de kinderopvang.
Zie Armoede signaleren en bespreekbaar maken (NJI).

Zie ook signalen van laaggeletterdheid, een vermoeden van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Bronnen

1 Diva (zd). Kans-arm?
2 Lusse, M. (2013). *Een kwestie van vertrouwen. Een ontwerpgericht onderzoek naar het verbeteren van het contact met ouders in het 'grootstedelijke' vmbo als bijdrage aan preventie van schooluitval.* Hogeschool Rotterdam.
3 Van Os, E. C. C., Kalverboer, M. E., Zijlstra, A. E., Post, W. J., & Knorth, E. J. (2016). Knowledge of the unknown child: A systematic review of the elements of the best interests of the child assessment for recently arrived refugee children. *Clinical Child and Family Psychology Review, 19*(3), 185-203.
4 Kinderombudsman (2025). *Opgroeien in onzekerheid*.
5 Bles, P. & Wolf, I. de (2024). Bruggen tussen school en thuis: Monitoring en evaluatie van brugfunctionarissen op basisscholen. Education Lab.
6 Bles, P. & Wolf, I. de (2024). Zie bron 5.
7 Bles, P. & Wolf, I. de (2024). Zie bron 5.
8 Witte, K. de (2023). *Hoe vullen we de lege plek voor de klas?*
Ministerie OCW (2022). *Trendrapportage Arbeidsmarkt. Leraren po, vo en mbo 2022*.
9 GKA (2024). Kennisdelingsaanbod voor brugfunctionarissen.
10 Mak, J., de Wit, M., Schoorl, R., Vaessen, A., Kruithof, M., Babayiğit, S., van Griensven, L., & Custers, A. (2026). *Werken aan kansengelijkheid op de Amsterdamse Familieschool: Tussentijdse bevindingen (2024-2025) uit een meerjarig evaluatieonderzoek.* Hogeschool van Amsterdam.
11 Bles, P. & Wolf, I. de (2024). Zie bron 5.
12 VN (1989). *Verdrag inzake de rechten van het kind*.
13 Diekstra, R., & Van Hintum, M. (red.) (2010). *Opvoedingscanon*. Bert Bakker.
14 Van Os, E. C. C., Kalverboer, M. E., Zijlstra, A. E., Post, W. J., & Knorth, E. J. (2016). Zie bron 3.
15 Huijbers, P., Kassenberg, A. & Reneman, M. (2022). *De brugfunctionaris op school. Voor een sterke verbinding tussen kind, gezin, school en samenleving*. Ministerie van OCW.
16 www.learningdreams.org
17 Lusse, M., Troost, D., Kefi, A. & Lucassen N. (2026). *Samen werken aan een integrale aanpak voor gezinnen in armoede*. Hogeschool Rotterdam/Erasmus Universiteit Rotterdam.
18 NJI (2018). *Top tien beschermende factoren Voor een positieve ontwikkeling van jeugdigen*. Utrecht: NJI.
19 GKA (2024). *Profielschets van de brugfunctionaris*. Ervaringen uit het vo in Groningen.
20 Foumani-Luijendijk, K.Y., Steenbeek, H., Geveke, C. & Kassenberg, A. (forthcoming). A Qualitative Content Analysis of School-Based Social Support Functions from the Social and Medical Models.
21 Wienen, B. (2023). *Van individueel naar inclusief onderwijs: Pleidooi voor minder labelen en meer aandacht voor de kracht van onderwijs*. Instondo.
22 Lusse, M. (2019). *School en thuis. Het verbinden van twee leefwerelden*. Pica.
23 Wienen, B. (2023). Zie bron 21.
24 Huijbers, P., Kassenberg, A. & Reneman, M. (2022). Zie bron 15.
25 Seghers, M., Mertens, C. & De Maegd, K. (2022). Welzijn zkt onderwijs (m/v) en vice versa. De brugfiguur als (hét) antwoord op de noden in en rond de school? *Welwijs, 33*(4), 4-7.
26 Huijbers, P., Kassenberg, A. & Reneman, M. (2022). Zie bron 15.
27 Verwoerdt, A. & Deen, C. (2025). *De school midden in de maatschappij. Hoe bouw je samen aan een stevige pedagogische basis?* Uitgeverij Acco.
28 Kaaden, A.M. van der (2025, 29 september). *Maatschappelijke problemen laat je niet over aan individuen', zegt Marjolein Moorman bij haar overstap naar Den Haag*. NRC.
29 Huijbers, P. (2025). *Notitie maatregel Brugfunctionaris PO. Notitie voor sociale agenda Nij Begun*.
30 Bles, P. & Wolf, I. de (2024). Zie bron 5.
31 Huijbers, P. (2025). Zie bron 29.
32 Foumani-Luijendijk, K.Y., Steenbeek, H., Geveke, C. & Kassenberg, A. (forthcoming). Zie bron 20.
33 https://www.jeugdeducatiefonds.nl/actueel/brugfunctionaris-hoort-in-onderwijs-cao
34 Huijbers, P., Kassenberg, A. & Reneman, M. (2022). Zie bron 15.
35 Marseille, H. (2025). Workshop 'Culturele sensitiviteit'. *Stichting Schoolmaatjes ONS (bruggenbouwers tussen Ouders van Nieuwkomerskinderen en School).*
36 Engbersen, R. & Omlo, J. (2020). Uit de duivelskring van armoede. Utrecht: Movisie.
37 Jungmann, N. & Madern, T. (2020). Stress-sensitieve inrichting van ontmoetingsplekken. In: Jungmann, N., Wesdorp, P. & Madern, T. In: *Stress sensitief werken in het sociaal domein*. Bohn, stafleu, van Loghum.
38 Van der Pluijm, M. (2025). *Verbinden met kinderen en ouders thuis*. Hogeschool Rotterdam.
39 Petri, D., Luinge, M., Veen, K. van., Kassenberg, A. & Denessen, E. (2025). Cultural knowledge of students for primary school teachers: A scoping review. *Learning, Culture and Social Interaction*, *54*, Artikel 100926.
Van der Pluijm, M. (2025).
40 Stichting Nivoz (2024). *Verbind leefwerelden door cultuur responsief lesgeven.*
41 Marseille, H. (2025). Zie bron 35.
42 Marseille, H. (2025). Zie bron 35.
43 Marseille, H. (2025). Zie bron 35.
44 Van der Pluijm, M. (2025). Zie bron 38.
45 LinkedIn post van Géanique Hazenberg.
46 Zie bv de uitwerking op p. 29-30 in: Van der Pluijm, M. (2025). Zie bron 38.
47 Bakker-Klein, J. (2021). *Anders kijken. Een zoektocht naar responsiviteit in het sociaal domein. Publieksuitgave*. Movisie.
48 Huijbers, P., Kassenberg, A. & Reneman, M. (2022). Zie bron 15.
49 Aldrich, H., & Herker, D. (1977). Boundary spanning roles and organization structure. *Academy of Management Review,* 2(2), 217–230Lipsky, M. (1980). *Street-Level Bureaucracy: Dilemmas of the Individual in Public Services*. Russell Sage Foundation.
50 Kahn, R. L., Wolfe, D. M., Quinn, R. P., Snoek, J. D., & Rosenthal, R. A. (1964). *Organizational Stress: Studies in Role Conflict and Ambiguity.* Wiley.
51 Dekker-Coppens, L., Houben, K., Hoogerland, L., Pragt, M., Kletter, P., Gerth, M., Bos, E., & Trentelman, M. (z.d.). *Lokaal samenwerken in de aanpak van kinderarmoede.* Divosa, NCJ, Jeugdeducatiefonds, Sterk uit Armoede en Sociaal Werk Nederland.

52 Ombudsman Rotterdam Rijnmond (2024). *Thuiszitters, wie zit ermee? De situatie van thuiszitters vanuit kinderrechtenperspectief bezien.*
53 Steegers, E. A., Struijs, J. N., Uijtdewilligen, A. J., & Roseboom, T. J. (2024). A good start for all children: Integrating early life course medical and social care through Solid Start, the Netherlands' nationwide action programme. *Health Policy 152,* 05219. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu.
54 Lusse, M. (2025). *Kansen voor kinderen die opgroeien in armoede*. Hogeschool Rotterdam.
55 Movisie (2017). *Wat werkt bij outreachend werken?*
56 Kinderombudsman (2017). *Alle kinderen kansrijk. Het verbeteren van de ontwikkelingskansen van kinderen in armoede.*
57 Hanze Groningen en Hogeschool Rotterdam (2025). Expertmeeting startende brugfunctionarissen.
58 Movisie. Zie bron 55.
59 Lusse, M. (2019). *School en thuis. Succesfactoren voor het verbinden van leefwerelden.* Pica.
60 Lusse, M. (2025). Zie bron 54.
61 Plantinga, A. (2019). *Poor psychology: Poverty, shame and decision making.* Tilburg: Tilburg University.
62 Lusse, M. & Pluijm, M. van der (2023). *Handvat Samenwerken met ouders aan kansen voor kinderen.* Hogeschool Rotterdam. Petri, D., Luinge, M., Veen, K. van., Kassenberg, A. & Denessen, E. (2025). Zie bron 39.
63 Stichting Presentie. (z.d.). Presentie in de praktijk: een andere kijk op goede zorg. Werkboek voor studenten.
64 Huijbers, P. (2025). *Maatregel brugfunctionaris PO*. Gelijke Kansen Alliantie, Ministerie OCW.
65 Hanze Groningen en Hogeschool Rotterdam (2025). *Expertmeeting ervaren brugfunctionarissen*.
66 Baart, A. (2001). *Theorie van de presentie*. Lemma.
Movsie (2016). De presentiebenadering als basis voor goede zorg.
67 Plantinga, A.(2019). *Poor psychology: Poverty, shame and decision making.* Tilburg: Tilburg University.
68 Kinderombudsman (2017). Zie bron 56.
69 Zie animatie Stichting de Vonk
70 https://www.nji.nl/nl/Kennis/Dossier/Kindermishandeling/Zorgen-bespreken
71 Jungmann, N., Wesdorp, P. & Madern, T. (red) (2020). *Stress sensitief werken in het sociaal domein: inzichten en handvatten voor hulp- en dienstverleners.* Bohn Stafleu van Loghum.
Movisie (2022). *Wat is er nodig voor een effectieve inzet van stress sensitieve dienstverlening*.
72 Divosa (2010). Maatwerk zonder meerwerk. Groningen: CAB
73 Schlette, N. & Eidhof, B. (2018). Leergeld doet ertoe. Den Bosch: Leergeld Nederland.
74 Van Horssen, C., Lamers, S., Groen, A., Houtsma, N., Van Dijk, W., Van Dillen, L. & Kurtenbach, N. (2022). *Geldstress bij jongeren. Een longitudinaal onderzoek naar geldstress bij jongeren.* Nibud / Universiteit Leiden.
75 Bureau Bartels (2015). Onderzoek naar kindpakketten. Den Haag: ministerie SZW.
76 PO-Raad (z.d.). *Privacy en gegevensdeling in het primair onderwijs*.
77 Lusse, M. & Kassenberg, A. (2022). Omgaan met armoede op scholen. Handreiking voor po en vo.
78 Baart, A. (2001). Zie bron 66.
79 Jungmann, N., Wesdorp, P. & Madern, T. (red.) (2020). Zie bron 71.
80 Ridge, T. (2011). The Everyday Costs of Poverty in Childhood: A Review of Qualitative Research Exploring the Lives and Experiences of Low-income Children in de UK. *Children and Society,* 25, 73-84.
81 Lusse, M., Troost, D., Kefi, A. & Lucassen, N. (2026). Zie bron 17.
Kinderombudsman (2017). Zie bron 56.Davidson, L., Shahar, G., Lawless, M. S., Sells, D., & Tondora, J. (2006). Play, pleasure, and other positive life events: "Non–specific" factors in recovery from mental illness? *Psychiatry: Interpersonal and Biological Processes*, 69(2), 151-163.
82 Lusse, M. & Kassenberg, A. (2022). Zie bron 77.
83 Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (1048). Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.
84 Commissie van de Europese gemeenschappen (1991). *Eindverslag over het tweede Europese programma ter bestrijding van de armoede 1985 – 1989, p. 2.*
85 Van Os, E., Kalverboer, M., Zijlstra, A. Post & Knorth, E. (2016). Zie bron 3.
86 Commissie Sociaal Minimum (2023). Een zeker bestaan. *Naar een toekomstig stelsel van het sociaal minimum. Rapport 1.*
87 De Haan, M., De Winter, M., Koeman, M., Hofland, A. & Van Verseveld, M. (2013). *Opvoeden als netwerken in multi-etnische wijken.* Universiteit Utrecht.
88 Doorten, I., & Bucx, F. (2011). Steun voor ouders bij de opvoeding: de rol van sociale netwerken, formele instanties en de buurt. In F. Bucx (red), *Gezinsrapport 2011: Een portret van het gezinsleven in Nederland* (pp. 180-196). Den Haag: SCP.
89 OECD (2019). PISA 2018 Results (Volume III): What School Life Means for Students.
90 Vries, P. de (2018). Ouders als buddy voor elkaar. https://wij-leren.nl/ouders-voor-ouders.php
91 Van Dam e.a. (2018). Does natural mentoring matter? A multilevel meta-analysis on the association between natural mentoring and youth outcomes. *American Journal of Community Psychology 62* (1-2).
92 LinkedIn post Peter van Kooten
93 Coleman, J. (1990). Equality and achievement in education. Westview Press.
94 Van der Zwaard, J. (2004). Zoek de verbanden! Sociaal kapitaal als basis voor sociaal beleid. In: *Aannemen of waarnemen? Een dynamische kijk op sociaal kapitaal*. PON.
95 Driessens, K. & Van Regenmortel, T. (2014). *Bind-kracht in armoede. Leefwereld en hulpverlening.* Lannoo Campus.
96 VN (1989). *Verdrag inzake de rechten van het kind.*
97 Samaroff, A. (2011). *The transactional model of development: How children and context shape each other.* American Psychological Association.
98 Kalthoff, H. (2020). *Opgroeien en opvoeden in armoede. Derde herziene versie.* Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
99 Verwey-Jonker Instituut (2018). *Werkt de aanpak van kindermishandeling en partnergeweld?* Utrecht: V-J Instituut.
100 Van der Pas, A. (2006). *Ouderbegeleiding als methodiek. Handboek methodische ouderbegeleiding 1.* Amsterdam: SWP. Burggraaf-Huiskes, M. (2011). *Opvoedingsondersteuning als bijzondere vorm van preventie.* Bussum: Coutinho. Bartelink, C., van Rooijen, K., & van As, A. (2021). *Jeugd met problematische gehechtheid. Wat werkt?* Utrecht: NJI.
101 Glascoe, F. P. (2002). The Brigance infant and toddler screen: Standardization and validation. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics, 23*(3), 145-150.
Reijneveld, S. A., de Meer, G., Wiefferink, C. H., & Crone, M. R. (2008). Parents' concerns about children are highly prevalent but often not confirmed by child doctors and nurses. BMC Public Health, 8(1), 124.

102 Van der Pas, A. (2006). *Ouderbegeleiding als methodiek. Handboek methodische ouderbegeleiding 1.* Amsterdam: SWP. Koster, J. (2020). *Bufferend werken met ouders vraagt vertrouwen van de professional.* NCJ.
103 Gravesteijn, C. & Aartsma, M. (red.) (2015). *Meer dan opvoeden. Perspectieven op het werken met ouders.* Coutinho.
104 Barendregt, C., Martinelli, T. & Wits, E. (2019). *Rapportage Meet the parents, Almere Poort: Ontmoeten, ontspannen en ondersteunen. Een handboek om kwetsbare eenoudergezinnen te ondersteunen*. Almere: De Schoor. Barendregt, C., Boonstra, A., Spruijt, R. & Wits, E. (2021). *Meet the parents.* De Schoor.
105 De Baat, M., & Kooijman, K. (2012). *Opvoedingsondersteuning aan gezinnen met jonge kinderen door vrijwilligers.* NJi.
106 Kassenberg, A. Petri, D. Spruijt, R. Doornenbal, J. & Tuinstra, J. (2019). *Groepsgerichte opvoedingsondersteuning: handreiking voor jeugdprofessionals.* Groningen: lectoraat Jeugd, Educatie & Samenleving.
107 Van der Pas, A. (2006). *Ouderbegeleiding als methodiek. Handboek methodische ouderbegeleiding 1.* Amsterdam: SWP.
108 Korpershoek, H., Beijer, C., Spithoff, M., Naaijer, H.M., Timmermans, A.C., Rooijen, M. van, Vugteveen, J., & Opdenakker, M.-C. (2016). *Overgangen en aansluitingen in het onderwijs: Deelrapportage 1: reviewstudie naar de po-vo en de vmbo-mbo overgang.* Groningen: GION onderzoek/onderwijs.West, P., Sweeting, H., & Young, R. (2010). Transition matters: pupils' experiences of the primary– secondary school transition in the West of Scotland and consequences for well-being and attainment. *Research papers in education, 25*(1), 21-50.
109 West, P., Sweeting, H., & Young, R. (2010). Zie bron 108.
110 Rens, M. van, Groot, W., & Haelermans, C. (2020). (How) does information provided by children affect the transition from primary to secondary school? *Child Indicators Research, 13*(1), 105-130.
Korpershoek e.a. (2016), Zie bron 108.
Waters, S., Lester, L., Wenden, E., & Cross, D. (2012). A theoretical grounded exploration of the social and emotional outcomes of transition to secondary school. *Australian Journal of Guidance and Counselling, 22*(2), 190–205.
111 Allen, J. & Meng, C. (2010). *Voortijdig schoolverlaters: aanleiding en gevolgen*. ROA Maastricht.
112 Gelderblom, A., Bos, D., Diender, A., den Hartog, M., de Koning, J., van der Toorn, A.-J., & de Vleeschouwer, E. (2023). *LOB & kansrijke keuzes in het VMBO. Eindrapport.* Rotterdam SEOR
Ginevra, M. C., Nota, L., & Ferrari, L. (2015). Parental Support in Adolescents' Career Development: Parents' and Children's Perceptions. *Career Development Quarterly, 63*(1), 2-15.
113 Evangelou, M., Taggart, B., Sylva, K., Melhuish, E., Sammons, P., & Siraj-Blatchford, I. (2008). *What makes a successful transition from primary to secondary school?* Institute of Education, University of London.
114 Byrant, B., Zvonkovic, A. & Reynolds, P. (2006). Parenting in relation to child and adolescent vocational development. *Journal of Vocational Behavior 69,* 149-175.
115 Lusse, M. (2019). School en thuis. Succesfactoren voor het verbinden van leefwerelden. Pica.
116 Nederlands Jeugdinstituut. www.nji.nl/kennis/schoolaanwezigheid-schoolverzuim
117 Eimers, T. (2006). Vroeg is nog niet voortijdig. Naar een nieuwe beleidstheorie voortijdig schoolverlaten. KBA Nijmegen.
118 Kinderombudsman Rotterdam Rijmond (2024). Zie bron 52.
119 Hanze Groningen en Hogeschool Rotterdam (2025). *Expertmeeting ervaren brugfunctionarissen.*
120 Smeets, E. & Van Langen, A. (2022). *De overgang van primair naar voortgezet onderwijs*. Nationaal kennisinstituut onderwijs. De overgang van primair naar voortgezet onderwijs | Onderwijskennis
121 Lusse, M. & Strijk, M. (2019). *Ouders en schoolloopbaanontwikkeling. Een handreiking voor het basisonderwijs*. Hogeschool Rotterdam.
122 Elffers, L. (2018). De bijlesgeneratie. De opkomst van de onderwijscompetitie. Amsterdam: Amsterdam University Press. Kinderombudsman, 2017. Zie bron 56.
123 Kaskens, J. (2025). *Hoge verwachtingen 'doen'. Didactiek van hoge verwachtingen als hefboom voor gelijke kansen.* Hogeschool Rotterdam.
124 https://www.nji.nl/kennis/kansengelijkheid-in-het-onderwijs/hoe-bevorder-je-kansengelijkheid-in-de-klas
125 Vaessen, A., Stigt, A. van, Karssen, M., Spijker, F. van, Ramlakhan, K., Wouden, M. van der (2022). *Evaluatie van de Kansenaanpak Voortgezet Onderwijs (VO) 2020/'21.* Amsterdam: Kohnstamm Intstituut.
126 Kamp, M. van der (2023). *Misschien moet je iets lager mikken.* Atlas Contact.
127 Kaskens, J. (2025). Zie bron 123.
128 https://www.nji.nl/kennis/kansengelijkheid-in-het-onderwijs/hoe-bevorder-je-kansengelijkheid-in-de-klas
129 Consortium Aanvullend Onderwijs (2019). Aanvullend onderwijs in Nederland: Een verkennend beeld uit onderzoek en handvatten van en voor de praktijk. Nationale Wetenschapsagenda route jeugd.
130 https://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Werken-aan-mentale-gezondheid-van-jongeren.pdf
131 Lusse, M. & Strijk, M (2019). Ouders en schoolloopbaanontwikkeling (po). Rotterdam: Hogeschool Rotterdam.
132 https://www.nationalgeographic.nl/family/2020/09/gaat-het-wel-goed-met-de-kinderen-zo-kun-je-hun-mentale-gezondheid-checken
133 Grotberg, E. (1995). A guide to promoting resillience in children. The Hague: The Bernard van Leer Foundation.
134 Kuiper, E. & Bannink, F. (2018). Veerkracht en de groei-mindset bij kinderen en hun omgeving. Directieve Therapie, 37(2), 103-116. De Vries, S. & Prüst, H. (2017). Oplossingsgericht werken in het sociaal domein. Utrecht: Movisie.
135 Kuiper, E. & Bannink, F. (2018). Zie bron 134.
136 Domínguez-Serrano, M., del Moral-Espín, L. (2022). The Capability Approach and Child Well-Being: A Systematic Literature Review. *Child Ind Res* 15, 2043–2063.
137 https://www.nji.nl/uploads/2021-05/Top-tien-positieve-ontwikkeling-jeugd_0.pdf
138 https://www.tijdvoortoekomst.nl/nieuws/schoolplezier-en-tijd-voor-toekomst
139 Putters, K. (2014). *Rijk geschakeerd. Op weg naar de participatiesamenleving.* Den Haag: SCP.
140 O&S Nijmegen (2006). *Evaluatie experiment participatiebanen.* Nijmegen: O&S.
141 www.divosa.nl/onderwerpen/armoede-en-sociale-uitsluiting
www.loketgezondleven.nl/gezonde-gemeente/succesfactoren/participatie/maatschappelijke-participatie
142 Huygen, A. & Akkermans, C. (2020). *Altijd op een richeltje lopen. Verslag onderzoek werkende ouders onder de armoedegrens.* Den Bosch: Samenvoorallekinderen & Leergeld Nederland.
143 Learning dreams: https://www.learningdreams.org/

144 Putters, K. (2014). *Rijk geschakeerd. Op weg naar de participatiesamenleving.* Den Haag: SCP.
145 Movisie. Het participatiewiel. Verkregen 14 april 2026 van Participatiewiel | Movisie
146 Van der Veen, M. & Goijarts, F. (2021). *Praktijkgids motiverende gespreksvoering social work. Coachen bij veranderen.* Bohn stafleu van loghum.
147 Jungmann, N. & Madern, T. (2020). Zie bron 37.
148 Vaessen, A., Stigt, A. van, Karssen, M., Spijker, F. van, Ramlakhan, K., Wouden, M. van der (2022). *Evaluatie van de Kansenaanpak Voortgezet Onderwijs (VO) 2020/'21.* Amsterdam: Kohnstamm Intstituut.
149 Moederklas niet voor studerende moeders - studerendemoeders
150 Movisie. Het participatiewiel. Verkregen 14 april 2026 van Participatiewiel | Movisie
151 Van der Aa, P. (2021). Armoede, arbeid en inkomen. In T. Witte (Ed.), *Armoede en bestaansonzekerheid. Beleid en sociaal professionele aanpak* (pp. 107-118). Bussum: Coutinho.
152 Movisie. Het participatiewiel. Verkregen 14 april 2026 van Participatiewiel | Movisie
153 Hanze Groningen en Hogeschool Rotterdam (2025). *Expertmeeting ervaren brugfunctionarissen.*
154 NJi (z.d.) *Gelijkwaardige samenwerking tussen school en ouders.*
155 Gemeente Overvecht en Samen voor Overvecht (zd). *De familieschool Overvecht voor meer gelijke kansen in het onderwijs, p. 24: Eerst echt contact maken met de gemeenschap.*
156 Gemeente Overvecht en Samen voor Overvecht (zd). Zie bron 155.
157 Kruithof, M.J., Mak, D.J., & Custers, Al.L. (2026). *Verder met een armoede-aanpak op school: Een handreiking met lessen uit vier jaar actieonderzoek naar armoedebestrijding op Amsterdamse familiescholen.* Hogeschool van Amsterdam.
158 Gemeente Overvecht en Samen voor Overvecht (zd). Zie bron 155.
159 De Vries, P. (2018). Zie bron 90.
160 Kruithof, M.J., Mak, D.J., & Custers, Al.L. (2026). Zie bron 157.
161 Kruithof, M.J., Mak, D.J., & Custers, Al.L. (2026). Zie bron 157.
162 Gemeente Overvecht en Samen voor Overvecht (zd). Zie bron 156.
163 Van de Schors, A. & Stierman, N. (2016). *Financiële opvoeding & het financiële gedrag als volwassene.* Utrecht: Nibud. Jansen, C., Ansari, B., Geelen, M., & Verharen, L. (2019). Waar een klein project groot in is. Innovations in Social Practice and Education 28(7), pp.15–22.
164 Kruithof, M.J., Mak, D.J., & Custers, Al.L. (2026). Zie bron 157.
165 Stichting Platform Islamitische Organisaties Rijnmond (zd). (*0)10 kwaliteiten*. https://welzijninclusief.nl/
166 Kruithof, M.J., Mak, D.J., & Custers, Al.L. (2026). Zie bron 157.
167 Kruithof, M.J., Mak, D.J., & Custers, Al.L. (2026). Zie bron 157.
168 De Winter, M. (2011). *Verbeter de wereld, begin bij de opvoeding.* SWP.
169 De Haan, M., de Winter, M., Koeman, M, Hofland, A.& van Verseveld, M. (2013). Zie bron 87.
170 Gemeente Amsterdam (zd). Amsterdamse Familieschool.
171 Verwoerdt, A. & Deen, C. (2025). Zie bron 27.
172 Wienen, B. (2025). *Laat/d de pedagogische basis met rust! Opvoeden in tijden van versnelling*. Instondo.
173 Samen met ouders en leerlingen: Het succes van de brugfunctionaris op De Wegwijzer.
174 Verdrag inzake de rechten van het kind, New York, 20-11-1989.
175 Wienen, B. (2023). Zie bron 21.
176 Van Os, E. C. C., Kalverboer, M. E., Zijlstra, A. E., Post, W. J., & Knorth, E. J. (2016). Zie bron 3.
177 Lusse, M. (2019). *School en thuis. Het verbinden van twee leefwerelden*. Pica.
178 Wienen, B. (2023). Zie bron 21.
179 Funds of knowledge alliance. The funds of knowledge approach.

Colofon

Productie
Vormgeving Jargo Design
Drukker Print.com

Digitale handreiking
www.alliantiekinderarmoede.nl
www.hanze.nl/sosarmoede
www.hr.nl/gereedschapskist
www.gelijke-kansen.nl

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Gelijke Kansen Alliantie

Hanze

HOGESCHOOL ROTTERDAM